

SOCIETAT D'INFORMACIÓ I JUSTÍCIA

Anàlisi de la incidència dels medis de comunicació en el principi de publicitat penal: la revelació del secret de sumari i els judicis paral·lels

TANIA HERRERA MARTÍNEZ

Tutora: SUSANNA OROMÍ-VALLOVERA

Curs 2015-2016

“Dadme el juez que vosotros queráis, parcial, corrompido, incluso que sea mi enemigo; no me importa, siempre que él tenga que juzgar cara al público”.

HONORÉ GABRIEL RIQUETTI, COMPTE DE MIRABEAU,
(1749 – 1791).

ÍNDEX

Abreviatures	1
INTRODUCCIÓ	2
CAPÍTOL I: EL PRINCIPI DE PUBLICITAT EN EL PROCÉS PENAL	4
1. Concepcions diverses de la publicitat: de l'Estat inquisitiu al pensament liberal.....	4
2. Evolució i regulació del principi en el dret espanyol.....	6
3. Classes de publicitat	9
4. La publicitat en les diferents fases del procés penal	9
CAPÍTOL II: EL DRET A LA INFORMACIÓ	11
1. Marc jurídic internacional, posició del TEDH i normativa interna	11
2. Llibertat d'expressió <i>versus</i> dret a la informació.....	13
3. Contingut i anàlisi de l'article 20.1.d) CE: jurisprudència del TC	15
3.1. La veracitat.....	15
3.2. Fets noticiables.....	15
3.3. La titularitat	16
CAPÍTOL III: EL SECRET DE SUMARI	18
1. Fonaments del secret de sumari	18
2. El que es pot i el que no es pot publicar	20
3. La revelació del secret sumarial	21
3.1. Tipus de revelació i la seva tipicitat	21
3.1.1. Revelació del secret extern.....	21
3.1.2. Revelació del secret intern.....	22
3.2. I els medis de comunicació? El conflicte amb el dret a la informació	22
3.3. La confrontació amb el secret professional	23
3.3.1. Breu referència al dret comparat.....	25
CAPÍTOL IV: ELS JUDICIS PARAL·LELS	26
1. Concepte i característiques dels judicis paral·lels	26
2. Problemàtica que es planteja	27
2.1. Possible vulneració de drets fonamentals.....	28

2.1.1.	El dret a l'honor.....	28
2.1.2.	El dret a la intimitat personal i familiar, i el dret a la pròpia imatge..	29
2.1.3.	De la presumpció d'innocència a la " <i>presumpció de culpabilitat</i> "	30
2.2.	Possible influència en l'òrgan judicial i en el Tribunal del Jurat	32
2.3.	Exemples de casos reals	34
3.	Tractament processal en el dret comparat.....	36
3.1.	Al Regne Unit: el <i>Contempt of Court</i>	36
3.2.	Als Estats Units: el <i>fair trial</i>	37
3.3.	A França	38
3.4.	La Unió Europea i la jurisprudència del TEDH	38
4.	Mesures adoptades en dret intern.....	40
4.1.	La manca de regulació interna.....	40
4.2.	Solucions jurisprudencials: el criteri de la necessària ponderació	40
4.3.	El mecanisme d'autocontrol dels medis de comunicació	40
4.4.	Els Gabinetes de Comunicació.....	41
CONCLUSIONS GENERALS.....		42
BIBLIOGRAFIA.....		45
	Manuals	45
	Articles	46
	Legislació	47
	Jurisprudència	48

ABREVIATURES

Art./s	Article/s
BOE	Butlletí Oficial de l'Estat
CE	Constitució Espanyola
CEDH	Convenció Europea dels Drets Humans
CGPJ	Congrés General del Poder Judicial
CP	Codi Penal
FJ	Fonament jurídic
Ibíd.	Mateix autor
LECrim	Llei d'Enjudiciament Criminal
LO	Llei Orgànica
LOPJ	Llei Orgànica del Poder Judicial
Op. Cit.	Obra citada
STC	Sentència del Tribunal Constitucional
STEDH	Sentència del Tribunal Europeu dels Drets Humans
TC	Tribunal Constitucional
TEDH	Tribunal Europeu dels Drets Humans
TS	Tribunal Suprem

INTRODUCCIÓ

Vivim en una societat d'informació. Amb els avenços tecnològics dels darrers anys, la informació s'ha convertit en un pilar bàsic de la nostra societat i això és així perquè la creació, distribució i manipulació de la informació forma part de les activitats culturals i econòmiques dels ciutadans. Es tracta d'una forma de desenvolupament social, on els membres d'un col·lectiu poden obtenir i compartir qualsevol tipus d'informació de forma instantània i des de qualsevol lloc.

Com a conseqüència d'aquesta expansió de la informació, en els darrers anys s'ha prestat especial atenció a les actuacions dels òrgans judicials respecte a causes d'interès per a la societat, sobretot en l'àmbit penal. No ens és estrany veure en la televisió o en la premsa notícies sobre aquells delictes que revesteixen d'impacte social i que reben la màxima cobertura per part dels periodistes, els quals dia a dia informen de les novetats del procés. Precisament per voler donar la major informació possible i per poder competir amb altres sectors i ser els primers en donar la primícia es vulneren les garanties bàsiques del procés i, fins i tot, poden causar greus perjudicis en diferents drets fonamentals inherents als acusats. L'excés d'informació, els judicis de valor, la revelació d'actuacions declarades secretes, els debats sobre la culpabilitat de l'acusat en programes de televisió, aportar nous testimonis al cas, premeditar una possible sentència... són fets que podem observar habitualment en la pràctica dels professionals de la informació.

El que pretenc amb aquest treball, tal i com el títol del treball indica, és abordar aquesta problemàtica en relació amb el principi de publicitat, que és el dret de tot acusat a tenir un judici just i en públic. El principi de publicitat i els medis de comunicació van agafats de la mà i són imprescindibles en la nostra societat, però analitzarem els conflictes que sorgeixen entre sí. Són dos els principals problemes: la revelació del secret de sumari per part dels medis de comunicació, i els judicis que s'originen paral·lelament al procés.

Els dos primers capítols del treball són introductoris per a poder entendre, més endavant, tota la problemàtica que acabem d'exposar. En el primer capítol ens centrarem en el principi de publicitat del procés penal, passant per la seva evolució i la seva plasmació legal en el nostre ordenament. En el segon capítol farem un anàlisi del dret a la informació i el seu contingut, així com la seva relació amb la llibertat d'expressió que ja veurem que, tot i semblar drets iguals, els seus continguts són dispars.

Seguidament, entrarem amb el secret de sumari i amb la regulació del nostre ordenament envers a la seva revelació. Avancem que els medis de comunicació no incorren en cap responsabilitat per aquestes revelacions i té molta veure amb el secret professional que gaudeixen, que també analitzarem conforme a la jurisprudència i al dret comparat.

Per últim, en el capítol quart del treball, afrontem el fenomen dels judicis paral·lels, que no hem de passar per alt i que es troba molt present i arrelat en les pràctiques periodístiques actuals. Cal aclarir que no és un fenomen que es doni en tots els processos, però sí és cert que en aquelles causes que tenen especial rellevància social és quasi inevitable que sorgeixin. Aquests judicis xoquen amb altres drets fonamentals i poden influir en la decisió del jutge o del Tribunal del Jurat. A través de casos reals i del seu tractament en el dret comparat, examinarem aquesta pràctica i les mesures que s'han intentat –no amb gaire èxit- implantar en el nostre país.

CAPÍTOL I: EL PRINCIPI DE PUBLICITAT EN EL PROCÉS PENAL

1. Concepcions diverses de la publicitat: de l'Estat inquisitiu al pensament lliberal

La publicitat del procés és una conquesta de l'Estat lliberal front al sistema inquisitiu i al secretisme que imperava en l'Antic Règim. Nombrosos autors il·lustrats varen albirar i defensar l'execució pública dels processos com a garantia de l'acusat i com a mecanisme de control de la correcta aplicació de la llei.

Un dels autors més influents en la reforma del dret penal antic fou BECCARIA¹, que a mitjans del segle XVIII va instar les bases del canvi en el seu llibre *“Dels delictes i les penes”*² on aconsellava la publicitat dels judicis i de les proves del delicte, ja que la opinió pública frenaria l'arbitrarietat i s'acabarien els judicis secrets, a la vegada que la publicitat constituiria un mecanisme de control sobre el jutge, que es veuria obligat a sotmetre's a la llei i a aplicar-la adequadament. Per BENTHAM³ *“la publicitat és l'ànima de la justícia”*⁴ i constitueix la garantia més eficaç del testimoni. No només defensava la publicitat del judici, sinó que reivindicava la publicitat de les funcions parlamentàries i dels actes executius per tal de controlar als funcionaris públics. Per l'autor, la publicitat suposa l'impediment del jutge d'exercir un poder del qual és fàcil abusar. FEUERBACH, per la seva part, relacionava la publicitat a termes com “llum, bé o raó”, mentre que el secret l'associava a termes contraposats com “tenebres, mal i arbitrarietat”⁵

Les idees reformistes d'aquests autors varen influir en els revolucionaris lliberals, els quals apostaren per la publicitat dels processos com una garantia inalienable i fonamental de l'home enfront a les manipulacions i a l'arbitri judicial que suposava el sistema inquisitiu i el principi acusatori de l'Antic Règim. A la vegada, la presència del públic en els judicis enfortia la confiança

¹ CESARE BECCARIA (Milà, 15 de març de 1738 – 28 de novembre de 1794) fou un escriptor, filòsof, jurista i economista italià, que va inspirar el moviment de reforma de l'antic dret penal.

² BECCARIA, CESARE (1774). *Tratado de los delitos y de las penas*. Universitat Carlos III de Madrid, Edició any 2015, pp. 37 – 39.

³ JEREMY BENTHAM (Londres, 15 de febrer de 1748 – 6 de juny de 1832) fou un filòsof, economista, pensador i escriptor anglès, considerat com el pare de l'utilitarisme. Va proposar reformes en el sistema legal i penal anglès.

⁴ BENTHAM, JEREMY (1825). *Tratado de las penas judiciales*. Paris, Bossange Frères.

⁵ FEUERBACH, LUDWIG (1921). *Öffentlichkeit und Mündlichkeit der Gerechtigkeitspflege*. Giesen. (Citat per OTERO GONZÁLEZ, M^a DEL PILAR (1999). *Protección penal del secreto sumarial y juicios paralelos*. Madrid: Centro de Estudios Ramón Areces, p. 35).

del poble en les institucions i, encara més, en l'administració de justícia, per la qual cosa la publicitat suposava al mateix temps un mecanisme de control del jutge al sotmetiment de la llei⁶. Com a conseqüència del moviment lliberal, es va començar a introduir en les constitucions – Espanya inclosa- el dret a ser jutjat mitjançant un judici públic i davant d'un tribunal imparcial.

Ara bé, com tot, la noció de publicitat que hi havia fins aleshores no s'assimila a la que es percep actualment⁷. En el procés lliberal, la publicitat tenia una missió molt concreta: la d'acabar amb el secretisme i l'arbitrarietat que imperava fins aleshores. En aquella època, la publicitat es basava en examinar la generalitat de les lleis i en controlar al jutge de la seva correcta aplicació. A dia d'avui, on les lleis són tant concretes i específiques que requereixen d'un major coneixement per part del jutgador, podem dir que la noció de publicitat ha canviat. No obstant, la principal novetat al respecte és el que OTERO GONZÁLEZ⁸ denomina com “l'espectacle judicial”. La publicitat que hi havia abans es limitava al jutge i al cercle de persones immediates, properes, a la causa judicial; ara, amb la presència dels medis de comunicació, la publicitat s'ha estès àmpliament i pot arribar a donar cobertura a qualsevol part del món. Aquesta mediatització judicial, però, té els seus avantatges i els seus inconvenients: d'una banda, suposa un considerable mecanisme de control de la justícia i fomenta alhora la col·laboració activa de la població en les causes judicials. D'altra banda, la realitat actual ens mostra assíduament que els medis no exerceixen la seva comesa de la manera més adequada. L'excés d'informació, les notícies exagerades, les filtracions del sumari del procés o els judicis de valor que sovint podem percebre en els mitjans –sobretot en la televisió-, comporten un veredictes anticipat del públic envers a la culpabilitat o a la innocència de l'imputat, així com vulnerar altres drets del mateix com poden ser el dret a l'honor, a la intimitat i a la pròpia imatge, o la pròpia presumpció d'innocència.

En definitiva, ens trobem davant d'una garantia que permet a tothom conèixer i seguir el curs d'un procés⁹, assegurant la transparència del funcionament de la justícia a la vegada que atorga confiança als ciutadans en el sistema judicial. Així ho avala el nostre Tribunal Constitucional (en endavant, TC) en la Sentència 30/1982, d'1 de juny, on estableix que el principi de publicitat forma part de les garanties del propi acusat enfront als qui exerceixen la potestat pública, i que es troba protegida aquesta garantia com a dret fonamental en els articles 24 i 120 de la Constitució

⁶ BARRERO ORTEGA, ABRAHAM. *Juicios paralelos y Constitución: su relación con el Periodismo*. Revista ÀMBITOS, nº 6. 1er Semestre de 2001, p.51.

⁷ OTERO GONZÁLEZ, M^a DEL PILAR (1999). *Protección penal del secreto sumarial y juicios paralelos*. Madrid: Centro de Estudios Ramón Areces, p. 36.

⁸ *Ibid. op. cit.*, p. 38.

⁹ ORMAZABAL SÁNCHEZ, GUILLERMO (2007). *Introducción al Derecho procesal*. Madrid: Marcial Pons Ediciones Jurídicas y Sociales, p. 171.

(en endavant, CE), els quals veurem en el següent apartat. A més, i respecte als medis de comunicació i la seva incidència en el principi, el Tribunal afirma que *“aquest principi implica que aquests siguin coneguts més enllà del cercle dels presents en els mateixos, podent tenir una projecció general. Aquesta projecció no pot fer-se efectiva més que amb l'assistència dels medis de comunicació social (...). Aquest paper d'intermediari natural desenvolupat pels medis de comunicació social (...) s'acreeix amb respecte a esdeveniments que per la seva entitat puguin afectar a tots i per això abasten una especial ressonància en el cos social”*¹⁰.

Trobem en el principi de publicitat dues funcions principals. D'una banda, suposa una garantia subjectiva del procés per a l'individu, ja que la publicitat del procés que garanteix l'article 24.2 de la CE es troba estretament lligada a la tutela judicial efectiva de tot individu i a la prohibició d'indefensió¹¹. Aquestes funcions del principi de publicitat les recull el TC en la seva Sentència 96/1987, de 10 de juny, on estableix que *“l'article 120.1 de la CE té una doble finalitat: d'una banda, protegir a les parts d'una justícia sostreta al control públic, i d'altra banda, mantenir la confiança de la comunitat en els Tribunals, constituint en ambdós sentits tal principi una de les bases del degut procés i un dels pilars de l'Estat de Dret”*.

Es tracta d'un principi essencial i imprescindible en una societat democràtica com la nostra i un pilar bàsic de l'Estat de Dret. Tal i com va manifestar COUTURE¹²: la publicitat és *“el més preciós instrument de fiscalització popular sobre la obra de magistrats i defensors, a que en últim terme, el poble és el jutge dels jutges”*.

2. Evolució i regulació del principi en el dret espanyol

La Constitució de Cadis, comunament coneguda com *La Pepa*, aprovada el 19 de març de 1812, va recollir per primer cop el principi de publicitat en el seu article 302 on es declarava que *“el procés, d'ara endavant, serà públic en la manera i forma que determinin les lleis”*. *La Pepa* no només va ser la primera constitució lliberal i pròpiament espanyola, sinó que va suposar un gran canvi en el panorama polític i social del país al trencar amb l'absolutisme i establint principis

¹⁰ STC 30/1982, d'1 de juny, FJ 4.

¹¹ Art. 24.1 CE: *“I. Todas las personas tienen derecho a obtener la tutela efectiva de los jueces y tribunales en el ejercicio de sus derechos e intereses legítimos, sin que, en ningún caso, pueda producirse indefensión”*.

¹² COUTURE, EDUARDO J. (1958). *Fundamentos de Derecho procesal civil*. Buenos Aires: Roque Depalma Editor, p. 193.

democràtics com són la separació de poders i la sobirania nacional, que ja no residia en el Rei sinó en l'Estat.

Amb el pas del temps i davant les necessitats de l'època, la Constitució de Cadis es va reformar i va sorgir la Constitució de 1837, que va mantenir el principi de publicitat com una garantia del procés, tal i com es desprèn del seu Títol X i del seu article 65 en establir que els judicis criminals seran públics d'acord amb el que estableixin les lleis. D'igual manera s'establien en les constitucions posteriors com, per exemple, en l'article 68 de la Constitució de 1845 o en l'article 79 en la Constitució de 1876.

Totes aquestes regulacions s'han vist reflectides en l'actual Constitució de 1978 mitjançant dos preceptes. D'un costat, el principi de publicitat es configura en l'article 24.2¹³ de la CE com un dret fonamental i, per tant, susceptible de protecció davant del Tribunal Constitucional mitjançant recurs d'empara. D'altra banda, l'article 120.1 de la CE contempla la publicitat de les actuacions judicials, així com la possibilitat d'establir excepcions a través de les lleis del procediment que són, bàsicament, la LECrim, la LOPJ i la Llei Orgànica Processal Militar. Els següents dos punts del citat precepte insisteix en el principi de publicitat a l'establir que el procediment serà predominantment oral, sobretot en matèria criminal, i que les sentències seran sempre motivades i pronunciades en audiència pública (article 120.2 i 3 de la CE).

Aquest article 120 de la CE es desenvolupa a través de la Llei Orgànica del Poder Judicial (LOPJ) en el seu Títol III¹⁴. L'article 229 de la LOPJ declara que les actuacions judicials seran predominantment orals, així com l'execució de les declaracions, interrogatoris, testimonis, acaraments, exploracions, informes, ratificació pericials i vistes en presència de les parts i en audiència pública, excepte el disposat en la llei. D'altra banda, l'article 232 confirma la publicitat de les actuacions judicials, amb les excepcions que prevegin les lleis de procediment, i estableix que els assenyalaments dels òrgans judicials s'han de fer públicament. Però, com qualsevol dret, el principi de publicitat no és absolut i l'apartat tercer d'aquest precepte estableix un límit al respecte: *“excepcionalment, per raons d'ordre públic i de protecció dels drets i llibertats, els Jutges i Tribunals, mitjançant resolució motivada, podran limitar l'àmbit de la publicitat i acordar el caràcter secret de totes o part de les actuacions”*. Sobre els límits del principi entrarem a fons més endavant. Cal mencionar, també, els articles 234 i 235 de la LOPJ que faciliten a

¹³ Art. 24.2 CE: *“2. Asimismo, todos tienen derecho al Juez ordinario predeterminado por la ley, a la defensa y a la asistencia de letrado, a ser informados de la acusación formulada contra ellos, a un proceso público sin dilaciones indebidas y con todas las garantías, a utilizar los medios de prueba pertinentes para su defensa, a no declarar contra sí mismos, a no confesarse culpables y a la presunción de inocencia.”*

¹⁴ LO 6/1985, d'1 de juliol, del Poder Judicial. Títol III: de les actuacions judicials, Capítol I: de la oralitat, publicitat i llengua oficial. Articles 229 – 236.

qualsevol persona que ho sol·liciti la informació sobre l'estat de les actuacions judicials i còpies simples dels escrits i documents que constin en els autos –excepte que s'hagin declarat secretes o reservades–, així com l'accés als llibres, arxius i registres judicials que tampoc estiguin reservats. Per últim, l'article 236 de la LOPJ regula la publicitat dels edictes en els Butlletins Oficials corresponents i la seva possible substitució per medis telemàtics, informàtics o electrònics.

Una altra llei del procediment que hem mencionat és la Llei Orgànica 2/1989, de 13 d'abril, Processal Militar, que també preveu la publicitat de les actuacions judicials en el seu article 68. Com a excepció al principi de publicitat, l'article 70 permet acordar el secret de totes o part de les actuacions, mitjançant resolució motivada, per raons d'ordre públic i de protecció dels drets i les llibertats. Pel que fa a la LECrim, analitzarem més endavant la publicitat que recull, ja que el treball es centrarà posteriorment en el procés penal, però hem de fer un incís en l'article 520.2 que recull la publicitat en el moment de la detenció d'una persona, doncs aquesta ha de ser informada, per escrit i de forma comprensible, dels fets que se li atribueixen i les raons de la privació de la seva llibertat, així com dels seus drets: dret a guardar silenci, a no declarar contra sí mateix ni declarar-se culpable, dret a tenir advocat, a comunicar-se telefònicament, a tenir un intèrpret i metge forense, a l'assistència jurídica gratuïta, etc.

Igualment, cal al·ludir als Tractats internacionals que reconeixen el principi de publicitat i que són aplicables a Espanya en virtut de la seva ratificació¹⁵.

En l'article 10 de la Declaració dels Drets Humans, que les Nacions Unides varen proclamar el 10 de desembre de 1948, es reconeix el dret de tota persona a ser escoltada públicament i amb justícia per un tribunal independent i imparcial, per a la determinació dels seus drets i obligacions o per a l'examen de qualsevol acusació contra ella en matèria penal. En relació amb aquest precepte, l'article 11.1 del mateix declara el dret de tota persona acusada de delicte a que es presumeixi la seva innocència mentre no es provi la seva culpabilitat, conforme a la llei i en judici públic en el que se li hagin assegurat totes les garanties necessàries per a la seva defensa.

També en el Conveni Europeu de Drets Humans (CEDH), subscrit a Roma el 4 de novembre de 1950, recull el principi en l'article 6.1 al declarar que tota persona té dret a que la seva causa sigui escoltada equitativa, públicament i dins d'un termini raonable, per un Tribunal independent i imparcial. A més, estableix que la sentència es pronunciarà públicament, però es pot prohibir l'accés a la sala d'audiència a la premsa i al públic durant el procés per raons d'ordre públic o

¹⁵ Art. 10.2 CE: “2. *Las normas relativas a los derechos fundamentales y a las libertades que la Constitución reconoce se interpretarán de conformidad con la Declaración Universal de Derechos Humanos y los tratados y acuerdos internacionales sobre las mismas materias ratificados por España.*”

seguretat nacional, o quan així ho exigeixi els interessos del menor o la protecció de la vida privada de les parts del procés.

D'igual manera s'estableix en l'article 14.1 del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics, signat a Nova York el 19 de desembre de 1966.

3. Classes de publicitat

Convé fer un petit aclariment sobre els diferents tipus de publicitat, ja que la doctrina s'ha pronunciat al respecte i ha fet varies classificacions¹⁶. Per un costat, han distingit entre la publicitat activa i la passiva depenent de si es té dret a participar en les actuacions processals o solament conèixer d'elles, respectivament. D'altra banda, també s'ha distingit entre la publicitat mediata i la immediata. La primera és l'apreciació indirecta de les actuacions judicials, ja sigui mitjançant els medis de comunicació o una altra via; la segona, és la percepció directa, física, de les actuacions.

No obstant, la distinció més acceptada és la que distingeix entre la publicitat interna i la externa. La publicitat interna és la que regeix entre les parts dels processos com a garantia del seu dret de defensa. És vital que les diferents parts coneguin el contingut dels actes processals que es duen a terme, del seu contingut i resultat per tal de poder emparar-se. La publicitat externa, en canvi, és la que actua front a tercers, els qui no formen part del procés. Això significa que qualsevol persona aliena a la causa judicial pot conèixer de les actuacions judicials i, normalment en els nostres dies, aquest enteniment es fa a través dels mitjans de comunicació.

4. La publicitat en les diferents fases del procés penal

El procés penal s'estructura en dues fases: la fase d'instrucció i la fase del judici oral. La primera és una fase preparatòria destinada a investigar uns fets amb aparença de delictes per tal de sustentar l'acusació contra una persona i encarada a preparar les proves en el cas que s'obri el judici oral. En la fase del judici oral, els acusadors i els acusats han de pronunciar les alegacions

¹⁶ Classificació extreta de l'article de RODRÍGUEZ BAHAMONDE, ROSA. *Los juicios paralelos y el proceso ante el Tribunal del Jurado*. Revista de ciencias jurídicas, nº 6, 2001. ISSN 1137-0912, pàgs. 256-257.

que considerin pertinents i practicar-se les proves que s'han anat reunint durant la fase d'instrucció¹⁷.

No obstant, la publicitat és diferent en ambdues fases del procés. Mentre que en el judici oral regeix la publicitat en sentit estricte, les actuacions desenvolupades en la fase d'instrucció són secretes. L'article 301 de la LECrim¹⁸ així ho configura i ens trobem, llavors, davant d'un límit al principi de publicitat que té com a missió garantir la bona finalitat de la investigació. Aquest límit, però, no reina en la publicitat interna, sinó només restringeix la externa. És a dir, les parts del procés poden tenir coneixement de les actuacions que es duen a terme i poden intervenir en totes les diligències del procediment, conforme a l'article 302 de la LECrim. Per tant, el secret de la fase d'instrucció només afecta als tercers aliens als processos¹⁹. Excepcionalment, en el mateix precepte, es contempla que el Jutge d'instrucció pugui acordar el secret de sumari per a les parts dels processos per un període no superior a un mes, a proposta del Ministeri Fiscal o d'ofici mitjançant auto, degut a l'interès superior que revesteixi el delictes.

En la fase del judici oral hem declarat que regeix la publicitat conforme als articles 649 i 680.1 de la LECrim. Segons el primer article, un cop es dicti la resolució per la qual s'obre el judici oral seran públics tots els actes del procés. D'altra banda, l'article 680 de la LECrim dictamina la publicitat dels debats del judici oral sota pena de nul·litat, tot i que el Jutge o Tribunal pot acordar, d'ofici o a instància de qualsevol de les parts i prèvia audiència de les mateixes, que tots o algun dels actes o sessions del judici es celebrin a porta tancada quan així ho exigeixin raons de seguretat o ordre públic, o l'adequada protecció dels drets fonamentals dels intervinents (article 681.1 LECrim).

¹⁷ ORMAZABAL SÁNCHEZ, GUILLERMO (2007). *Introducción al Derecho procesal*. Madrid: Marcial Pons Ediciones Jurídicas y Sociales, p. 138-140.

¹⁸ Art. 301 LECrim: "*Las diligencias del sumario serán reservadas y no tendrán carácter público hasta que se abra el juicio oral, con las excepciones determinadas en la presente Ley*".

¹⁹ RIAÑO BRUN, IÑAKI (2008). *La instrucción criminal en el Proceso Penal*. Cizur Menor (Navarra): Editorial Aranzadi, p. 35.

CAPÍTOL II: EL DRET A LA INFORMACIÓ

1. Marc jurídic internacional, posició del TEDH i normativa interna

Podem dir que el dret a la informació és un dret “relativament nou”, doncs no es va considerar com a dret fonamental i inherent a la persona fins la Declaració de Drets Humans²⁰, tal i com es reconeix en el seu article 19:

“Tot individu té dret a la llibertat d’opinió i d’expressió; aquest dret inclou el de no ser molestat a causa de les seves opinions, el d’investigar i rebre informacions i opinions, i el de difondre-les, sense limitació de fronteres, per qualsevol medi d’expressió”.

Dos anys després, amb el Conveni Europeu de Drets Humans es decreta la protecció de la llibertat d’expressió i d’informació sense la intromissió de les autoritats i sense consideració de fronteres en el seu article 10. No obstant, aquest article va més enllà, ja que habilita la possibilitat d’establir per part dels Estats les mesures necessàries –certes formalitats, condicions, restriccions o sancions - *en una societat democràtica, per a la seguretat nacional, la integritat territorial o la seguretat pública, la defensa de l’ordre i la prevenció del delictes, la protecció de la salut o de la moral, la protecció de la reputació o dels drets aliens, per impedir la divulgació d’informacions confidencials o per garantir l’autoritat i la imparcialitat del poder judicial*. Igualment, el precepte permet que els Estats puguin sotmetre a les empreses de radiodifusió, cinematogràfica i televisió a un règim d’autorització prèvia.

A aquests efectes, el TEDH ha sentenciat que la llibertat d’expressió garantida en l’article 10 del CEDH comprèn tant la llibertat d’opinió com la llibertat d’informació. Així ho avala el *Cas “Sunday Times” contra el Regne Unit*²¹ que situa a la llibertat d’expressió com un dels fonaments essencials d’una societat democràtica²² i que comprèn, no només la llibertat de la premsa d’informar al públic, sinó també el dret d’aquest últim a rebre una informació adequada. Així, doncs, el TEDH diferencia d’una banda la llibertat d’expressió i, d’altre, el dret a informar i a rebre informació. Quan el dret d’informar s’endinsa en la llibertat d’expressar, el Tribunal indica

²⁰ DESANTES GUANTES, JOSÉ M^a (1991). *Los límites de la información: la información en la jurisprudencia del tribunal constitucional. Las 100 primeras sentencias*. Madrid: Asociación de la Prensa de Madrid, p. 15.

²¹ STEDH de 27 d’octubre de 1978.

²² Vot particular del Jutge Zekia, apartat 65 i citant a la sentència *Handyside*.

que hem de distingir entre els *fets* i els *judicis de valor*. En el *Cas Lingens contra Àustria*²³ assenyala que, mentre els *fets* es poden provar, els *judicis de valor* són un element essencial de la llibertat de premsa i, per tant, la impossibilitat de prova és propi d'ells.

La última font normativa internacional que recull el dret a la informació és el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics. L'article 19 regula el dret a la llibertat d'expressió que comprèn la llibertat de buscar, rebre i difondre informacions i idees de tot tipus i mitjançant qualsevol procediment. Ens indica, també, que l'exercici d'aquest dret comporta una sèrie de deures i responsabilitats i, en conseqüència, pot estar subjecte a certes restriccions fixades per la llei i que siguin necessàries per assegurar el respecte dels drets o el respecte de la reputació dels demés, i/o per assegurar la protecció de la seguretat nacional, l'ordre públic o la salut o la moral públiques.

Llavors, trobem que els tractats internacionals més importants en matèria de drets humans recullen i avalen el dret a tota persona a expressar-se, i a rebre i difondre informació de tot tipus i per qualsevol mitjà. Aquests tractats formen part del nostre ordenament intern conforme a l'article 96 de la Constitució, un cop s'hagin publicat oficialment en el BOE. En efecte, Espanya ha de vetllar pels drets reconeguts en aquests acords donat a la obligatorietat que emana dels tractats internacionals²⁴.

Deixant enrere la normativa internacional al respecte, en el nostre ordenament trobem nombroses lleis que fan referència expressa al dret a la informació. Començant per la nostra Carta Magna, que en el seu article 20.1 reconeix i protegeix tant la llibertat d'expressió com el dret a la informació, entre altres drets:

“Es reconeixen i es protegeixen els drets:

- a. A expressar i difondre lliurement els pensaments, idees i opinions mitjançant la paraula, l'escrit o qualsevol altre medi de reproducció.*
- d. A comunicar o rebre lliurement informació veraç per qualsevol medi de difusió. La llei regularà el dret a la clàusula de consciència i al secret professional en l'exercici d'aquestes llibertats.”*

Conseqüentment, ens trobem davant d'un dret fonamental que gaudeix de les màximes garanties que la pròpia Constitució estableix per als drets fonamentals. Això significa que el dret a la informació només es pot regular via Llei Orgànica, tal i com estableixen els articles 53, 81 y

²³ STEDH de 8 de juliol de 1986.

²⁴ Seguint el principi *“pacta sunt servanda”*, consagrat expressament en l'article 26 de la Convenció de Viena de 1969: “Todo tratado en vigor obliga a las partes y debe ser cumplido por ellas de buena fe”.

86 de la CE, i que pot ser susceptible de recurs d'empara davant el Tribunal Constitucional un cop esgotades les jurisdiccions ordinàries, en virtut dels articles 53.2 i 161.1.b) de la CE. A més, els drets reconeguts en l'article 20 de la CE podran ser suspesos quan es declari l'estat d'excepció o de setge, però no es podran suspendre en l'estat d'alarma²⁵. En aquest sentit, l'article 21 de la LO 4/1981, d'1 de juny, dels estats d'alarma, excepció i setge, referint-se a l'estat d'excepció en concret, autoritza la suspensió de tot tipus de publicacions, emissions de ràdio i televisió, projeccions cinematogràfiques i representacions teatrals, sempre i quan en la declaració del Congrés compregui la suspensió de l'article 20.1.a), d) i 5 de la CE, de la mateixa manera que pot ordenar el segrest de publicacions.

Seguint amb la nostra Constitució, l'article 18 el podem relacionar amb el dret a la informació al garantir el secret de les comunicacions, especialment el secret de les postals, els telègrafs i els telèfons, excepte resolució judicial.

Altres lleis que tenen incidència, ja sigui directa o indirecta, amb aquest dret són: la LO 1/1982, de 5 de maig, de Protecció Civil del Dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar, i a la pròpia imatge; la LO 2/1984, de 26 de març, reguladora del dret de rectificació; la Llei 62/1978, de 26 de desembre, de protecció jurisdiccional dels drets fonamentals de la persona; la Llei 9/1968, de 5 d'abril, de secrets oficials; i la LO 2/1997, de 19 de juny, reguladora de la clàusula de consciència dels professionals de la informació.

Finalment per concloure amb aquest apartat sobre la normativa, hem de fer menció a la regulació a Catalunya. L'article 52 de l'Estatut d'Autonomia²⁶ dictamina que correspon als poders públics la promoció les condicions per garantir el dret a la informació i a rebre dels medis de comunicació una informació veraç, els continguts dels quals respectin la dignitat de les persones i el pluralisme polític, social, cultural i religiós. L'article 53, igualment, atorga als poders públics la facilitació del coneixement de la societat de la informació, així com l'impuls a l'accés a la comunicació i a les tecnologies de la informació en condicions d'igualtat.

2. Llibertat d'expressió *versus* dret a la informació

L'article 20.1 de la CE distingeix entre llibertat d'expressió i llibertat d'informació, per tant, es formulen primerament com a dos drets diferents. A la pràctica, però, aquests dos drets es duen a terme de la mateixa manera: a través de la comunicació. Això ha comportat que la doctrina

²⁵ Arts. 55.1 i 116.3 i 4 CE.

²⁶ LO 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya.

s'hagi plantejat si, efectivament, ens trobem davant de dos drets diferenciats o si configuren un mateix dret amb manifestacions desiguals.

El TC es va pronunciar per primer cop en la Sentència 6/1981 sobre la naturalesa del dret a la informació al proclamar que aquest inclou dos drets diferents però íntimament connectats: el dret a comunicar i el dret a rebre informació veraç. Pel que fa al dret a comunicar, el Tribunal considera que es tracta d'una simple aplicació de la llibertat d'expressió; mentre que el dret a rebre informació ho considera una “redundància”, ja que no hi ha comunicació si no hi ha un possible receptor²⁷. És a dir, el que ens ve a dir aquesta sentència és que la llibertat d'expressió opera com a base del dret a la informació, considerant-los així un mateix dret. Aquesta teoria es justifica a través de la mateixa titularitat que tenen aquests drets: tots els ciutadans²⁸.

Anys més tard, el Tribunal Constitucional va tornar a abordar aquesta problemàtica. Així, en la STC 6/1988, va diferenciar els dos drets i va sentenciar que ambdós tenen continguts, límits i efectes desiguals: mentre que la llibertat d'expressió es caracteritza per la difusió de pensaments, idees i opinions - incloent les creences i els judicis de valor -, el dret a informar consisteix en comunicar fets²⁹.

A la pràctica, però, és difícil discernir entre un i altre, doncs a vegades la manifestació de pensaments es fa mitjançant la narració de fets, o a l'inrevés. La mateixa sentència fa referència a aquesta situació i aconsella atendre a l'element preponderant, és a dir, si en la informació proporcionada hi ha més informació sobre els fets estarem davant de l'exercici del dret a la informació, en canvi estarem davant la llibertat d'expressió si predomina l'exposició dels pensaments o les idees³⁰.

²⁷ STC 6/1981, de 16 de març. FJ 4: “*La libertad de expresión que proclama el art. 20.1 a) es un derecho fundamental del que gozan por igual todos los ciudadanos y que les protege frente a cualquier injerencia de los poderes públicos que no esté apoyada en la Ley (...). Otro tanto cabe afirmar respecto del derecho a comunicar y recibir información veraz (art. 20.1 d), fórmula que, como es obvio, incluye dos derechos distintos, pero íntimamente conectados. El derecho a comunicar que, en cierto sentido, puede considerarse como una simple aplicación concreta de la libertad de expresión (...); el derecho a recibir es en rigor una redundancia (no hay comunicación cuando el mensaje no tiene receptor posible), cuya inclusión en el texto constitucional se justifica, sin embargo, por el propósito de ampliar al máximo el conjunto de los legitimados para impugnar cualquier perturbación de la libre comunicación social*”.

²⁸ URÍAS, JOAQUÍN (2003). *Lecciones de Derecho de la información*. Madrid: Editorial Tecnos, p. 52.

²⁹ STC 6/1988, de 21 de gener. FJ 5: “*En el art. 20 de la Constitución la libertad de expresión tiene por objeto pensamientos, ideas y opiniones, concepto amplio dentro del que deben incluirse también las creencias y los juicios de valor. El derecho a comunicar y recibir libremente información versa, en cambio, sobre hechos o, tal vez más restringidamente, sobre aquellos hechos que pueden considerarse noticiables.*”

³⁰ STC 6/1988, de 21 de gener. FJ 5: “*Es cierto que, en los casos reales que la vida ofrece, no siempre es fácil separar la expresión de pensamientos, ideas y opiniones de la estricta comunicación informativa, pues la expresión de pensamientos necesita a menudo apoyarse en la narración de hechos y, a la inversa, la comunicación de hechos o de noticias no se da nunca en un estado químicamente puro y comprende, casi siempre, algún elemento valorativo o, dicho de otro modo, una vocación a la formación de una opinión.*”

3. Contingut i anàlisi de l'article 20.1.d) CE: jurisprudència del TC

L'article 20.1.d) de la CE reconeix i protegeix el dret de tota persona a comunicar o rebre lliurement informació veraç per qualsevol medi de difusió. Analitzem a continuació les característiques principals d'aquest precepte.

3.1. La veracitat

Primerament, cal remarcar que la nostra Constitució no reconeix el dret a informar i a donar tota classe d'informació, sinó només aquella que sigui veraç. La doctrina del Tribunal Constitucional ha establert quins són els elements d'aquesta veracitat: en primer lloc, la informació ha de tractar sobre fets reals i objectius; aquests fets s'han de comprovar prèvia i raonablement; no cal que sigui exacte, sinó que s'ha de comprovar que l'informador ha investigat diligentment i de la forma més raonable i objectivament possible³¹. Així també ho indica la STC 105/1990, de 6 de juny, on s'estableix que la veracitat establerta constitucionalment significa que *la informació ha estat comprovada segons els cànons de la professionalitat informativa, excloent invencions, rumors o meres insídies*, i que l'informador ha fet les oportunes esbrinaments amb la diligència exigible a un professional³².

3.2. Fets noticiables

Anteriorment hem dit que el dret a informació es caracteritza per l'exposició de fets. Doncs bé, no tots els fets són objecte d'aquest, sinó només aquells fets que són noticiables, és a dir, els que tenen transcendència pública. La STC 107/1988, de 8 de juny, en el seu fonament jurídic segon decreta que *“la llibertat de l'art. 20.1.d) té per objecte comunicar i rebre lliurement informació sobre fets, o tal vegada més restringidament, sobre fets que puguin considerar-se*

Ello aconseja, en los supuestos en que pueden aparecer entremezclados elementos de una y otra significación, atender, para calificar tales supuestos y encajarlos en cada uno de los apartados del art. 20, al elemento que en ellos aparece como preponderante.”

³¹ CARRERAS I SERRA, LLUÍS DE (1996). *Règim jurídic de la informació: periodistes i mitjans de comunicació*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, p. 68 – 69.

³² STC 105/1990, de 6 de juny. FJ 5: *“Lo que el requisito constitucional de veracidad viene a suponer es que el informador tiene -si quiere situarse bajo la protección del art. 20.1 d)- un especial deber de comprobar la veracidad de los hechos que expone, mediante las oportunas averiguaciones, y empleando la diligencia exigible a un profesional. Puede que, pese a ello, la información resulte errónea, lo que obviamente, no puede excluirse totalmente. (...) «Información veraz» en el sentido del art. 20.1 d), significa, pues, información comprobada según los cánones de la profesionalidad informativa, excluyendo invenciones, rumores o meras insidias.”*

noticiales”. Més en concret trobem la STC 171/1990, de 12 de novembre, on s'indica que els fets noticiables són aquells que tenen certa transcendència pública i que, per tant, no es pot informar sobre fets de persones privades ja que aquestes tenen dret a conservar la seva intimitat. Ara bé, quins fets tenen transcendència pública? En la mateixa sentència s'indica que els fets noticiables són aquells fets en que els implicats són personatges públics o són persones dedicades a activitats que persegueixen notorietat pública. Aquestes persones accepten el risc voluntari de veure afectats els seus drets de la personalitat per opinions i crítiques i, per tant, el dret a la informació pot abastar un nivell superior i amb més intensitat donat a l'interès general que implica la seva vida privada i el seu comportament moral.

3.3. La titularitat

El dret a la informació es declara com una llibertat activa perquè recull el dret a buscar i difondre informació, però a la vegada és una llibertat passiva ja que també regula el dret a rebre aquesta informació³³. Pel que fa a la titularitat d'aquest dret, el TC també s'ha pronunciat al respecte i ha sentenciat que, en el cas del dret a comunicar informació, correspon a totes les persones, a qualsevol individu³⁴. El titular del dret a la informació és, per tant, universal, tot i que és veritat que les persones que normalment difonen els fets són els professionals de la informació que hauran d'informar responsablement i proporcionar informació veraç, a la vegada que gaudeixen d'una sèrie de garanties constitucionals pel fet d'exercir aquest dret amb més freqüència que la resta dels ciutadans. És per això que el mateix article 20.1.d) de la CE dictamina que *la llei regularà el dret a la clàusula de consciència i al secret professional en l'exercici d'aquestes llibertats*, configurant així el dret a la clàusula de consciència com un dret inherent als professionals de la informació. La STC 199/1999, de 8 de novembre, en el seu fonament jurídic tercer així ho estableix: *“és respecte a aquests professionals on es troba sentit el reconeixement del dret a la clàusula de consciència com a garantia d'un espai propi en l'exercici d'aquella llibertat enfront a la imposició incondicional del de la empresa de comunicació, això és, enfront al que històricament es designava com “censura interna de la empresa periodística”*. Desenvolupa l'establert en la Constitució la LO 2/1997, de 19 de juny, reguladora de la clàusula de consciència dels professionals de la informació, on defineix en el seu article primer la clàusula de consciència com un dret constitucional dels professionals de la informació que té per objecte

³³ NÚÑEZ MARTÍNEZ, MARÍA. *El Tribunal Constitucional y las libertades del artículo 20 de la Constitución española*. Revista de Derecho UNED, núm. 3, 2008, p. 295.

³⁴ STC 6/1981, de 16 de març. FJ 4: *“La libertad de expresión que proclama el art. 20.1 a) es un derecho fundamental del que gozan por igual todos los ciudadanos y que les protege frente a cualquier injerencia de los poderes públicos que no esté apoyada en la Ley, e incluso frente a la propia Ley en cuanto ésta intente fijar otros límites que los que la propia Constitución (arts. 20.4 y 53.1) admite.”*

garantir la independència en el desenvolupament de la seva professió. En virtut d'aquesta, els professionals tenen dret a sol·licitar la rescissió de la seva relació jurídica amb l'empresa de comunicació on treballin quan en el medi de comunicació es produeixi un canvi substancial d'orientació informativa o línia ideològica, o quan l'empresa els traslladi a un altre medi que suposi una ruptura amb la orientació professional de l'informador (article 2 LO 2/1997). Per últim, els professionals podran negar-se, sempre motivadament, a donar informacions contràries als principis ètics de la comunicació, sense que això impliqui sanció o perjudici algun.

Una altra de les garanties que es reconeix als professionals de la informació és el secret professional, que comporta la no revelació per part dels informadors de la seva font d'informació a ningú, ni tan sols al medi de comunicació pel qual treballen. Més endavant entrarem a fons sobre aquest dret de l'informador, però avancem que la jurisprudència s'ha dictat al respecte com, per exemple, en la STC 123/1993, de 19 d'abril, on el Tribunal avala el secret professional sempre i quan l'informador hagi verificat diligentment la veracitat de les informacions proporcionades per la font.

Una altra forma d'exercir el dret a la informació és el que es coneix com el dret d'informació estatal, que significa que l'Estat té la obligació de donar a conèixer als ciutadans les normes amb rang de llei aprovades pel poder legislatiu a través del BOE i, d'altra banda, la obligació del poder executiu de difondre notícies d'interès general.

En conclusió, ens trobem davant d'un dret constitucional i fonamental, que es troba connectat íntimament amb la llibertat d'expressió, tot i que es tracten de dues llibertats diferents segons l'àmplia doctrina del TC. El dret a informar té per objecte la difusió de fets, no judicis de valor, que siguin d'interès i rellevància pública, i aquests han de ser verçosos o, al menys, s'han hagut de realitzar les degudes comprovacions. Hem vist també que la titularitat de la llibertat la ostenta qualsevol individu, tot i que certes persones l'exerciten més freqüentment degut a la seva professió i, per tant, gaudeixen d'unes garanties que la Constitució els hi atorga. Ara que hem analitzat a fons en què consisteix aquest dret, veurem a continuació quins són els seus límits i entrarem en la problemàtica quan la informació incideix en el principi de publicitat.

CAPÍTOL III: EL SECRET DE SUMARI

1. Fonaments del secret de sumari

El secret va desaparèixer de les legislacions continentals amb l'arribada de l'Estat lliberal i la implantació del principi de publicitat del procés, tot i que no tots aquests textos legals varen admetre la publicitat general de les actuacions³⁵, com així podem apreciar en la nostra LECrim. Observem, també, que aquest secret es troba avalat pels grans tractats proteccionistes dels drets fonamentals, doncs l'article 14.1 del Pacte Internacional dels Drets Civils i Polítics o l'article 6.1 del Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals legitimen el secret com una excepció al principi de publicitat³⁶. El TEDH també s'ha pronunciat al respecte al dictaminar que el principi de publicitat no és aplicable a totes las fases del procediment penal, sinó només al judici oral i al pronunciament de la sentència, i per tant permet el secret del sumari de les actuacions³⁷.

Pel que fa al nostre ordenament jurídic, conforme a l'article 299 de la LECrim, s'entén per sumari totes aquelles actuacions que estan encaminades a preparar el judici oral i practicades per esbrinar i fer constar la perpetració dels delictes amb totes les circumstàncies que puguin influir en la seva qualificació, i la culpabilitat dels delinqüents, assegurant les seves persones i les seves responsabilitats pecuniàries. No obstant, com hem vist anteriorment, l'article 301 de la LECrim estableix el límit del principi de publicitat penal a l'acceptar el secret de les actuacions sumariales fins l'apertura del judici oral. L'exposició de motius de la LECrim fonamenta aquest secret sumarial com a necessari per tal d'impedir que desapareguin les pistes del delicte, per tal de recollir i inventariar les dades que bastin a comprovar la seva existència, i per tal de reunir també els elements que més tard s'utilitzaran en el judici oral i públic.

El TC ha acceptat aquest límit al principi de publicitat en la seva Sentència 13/1985, de 31 de gener, a l'establir que: *“la regla que disposa el secret de les actuacions sumariales és una excepció a la garantia constitucional inscrita en l'article 120.1 de la Constitució, segons el qual les actuacions judicials seran públiques, amb les excepcions que mereixin les Lleis del*

³⁵ PECES MORATE, JESÚS. *Publicidad y secreto sumarial*. Revista Jueces para la democracia, nº7, 1989. ISSN 1133-0627, p. 51.

³⁶ Tots dos preceptes possibiliten la exclusió de la premsa o el públic de la totalitat o part dels judicis per consideracions de moral, ordre públic o seguretat nacional, o quan així ho exigeixi l'interès de la vida privada de les parts o, en la mesura estrictament necessària en opinió del tribunal, quan per circumstàncies especials de l'assumpte la publicitat pogués perjudicar als interessos de la justícia.

³⁷ STEDH de 8 de desembre de 1983, cas *Preto i Axen*; STEDH de 22 de febrer de 1984, cas *Sutter*.

procediment' (...). El procés penal (...) pot tenir una fase sumarial emparada pel secret i en quant a tal limitativa de la publicitat i la llibertat. Però aquesta genèrica conformitat constitucional del secret sumarial, no obstant, no està imposada o exigida directament per cap precepte constitucional i, per tant, es requereix, en la seva aplicació concreta, una interpretació estricta...”.

És a dir, el sumari, per norma, sempre és secret i es tracta d'un secret extern, doncs tant el Ministeri Fiscal com les parts poden tenir coneixement de les actuacions i intervenir en les diligències del procés. Aquest secret general, doncs, és enfront als tercers com poden ser els medis de comunicació. Ara bé, això no s'ha de confondre amb la declaració de secret de sumari per part del Jutge d'Instrucció. Quan les circumstàncies així ho exigeixen, el jutge pot decretar el secret de sumari conforme a l'article 302 de la LECrim. Es tracta del secret de sumari intern, on tant les parts com els tercers no poden tenir coneixement de les actuacions que es practiquin en el procediment durant un període no superior a un mes. El Jutge d'Instrucció, d'ofici o instància de les parts o del Ministeri Fiscal, podrà declarar mitjançant auto el secret total o parcial quan resulti necessari per evitar un risc greu per a la vida, llibertat o integritat d'altra persona, o per prevenir una situació que pugui comprometre de forma greu el resultat de la investigació o del procés. Aquest secret s'haurà d'alçar, al menys, deu dies abans de la conclusió del sumari. Es tracta d'un secret excepcional i, en conseqüència, el jutge haurà de motivar la seva decisió. Seguint amb la última part de la sentència citada anteriorment, referent a la manca de regulació del secret de sumari, aquest fet no pot suposar *carta blanca* al legislador per fer-ne ús, ja que la publicitat processal està íntimament lligada a altres drets fonamentals com el dret a un procés públic o el dret a rebre informació³⁸. Per això el jutgador haurà d'interpretar, cas per cas, que el secret establert sigui objectiu i raonablement justificat, que sigui imprescindible per tal d'assegurar un bé jurídic superior³⁹.

En definitiva, en cap dels dos tipus de secret poden tenir coneixement de les actuacions els medis de comunicació. Tot i així, veiem sovint a les notícies filtracions del sumari de procediments de rellevància social, però més endavant abastarem aquesta problemàtica.

Arribats aquest punt cal preguntar-se: constitueix també el secret de sumari una limitació al dret a la informació? La mateixa sentència estableix el secret de sumari com a límit del dret a informar, doncs el que persegueix el secret és impedir el coneixement per tal d'arribar a una segura repressió del delictes. En conseqüència, no podran ser objecte de difusió aquelles dades a

³⁸ RIAÑO BRUN, IÑAKI (2008). *La instrucción criminal en el Proceso Penal*. Cizur Menor (Navarra): Editorial Aranzadi, p. 35 (peu de página número 36).

³⁹ PECES MORATE, JESÚS. *Publicidad y secreto sumarial*. Revista Jueces para la democracia, nº7, 1989. ISSN 1133-0627, p. 52.

les que no es té accés legítim, és a dir, aquelles dades que s'obtenen vulnerant el secret sumarial, no altres informacions accessòries que sí es poden difondre⁴⁰, les quals entrarem en el següent apartat.

2. El que es pot i el que no es pot publicar

Hem dit que el secret de sumari persegueix impedir el coneixement de les actuacions per tal de salvaguardar el procés i assolir una segura repressió del delictes. Això no vol dir que els medis de comunicació no puguin difondre informació sobre les actuacions declarades secretes, sinó que tenen prohibit difondre aquelles dades que s'hagin obtingut il·legítimament, el que es coneix com a revelació indeguda.

Una revelació serà “deguda” quan es revelin dades al marge de les actuacions sumariales - sempre i quan no constitueixin un element integrant del sumari-, o quan hi hagi una revelació il·lícita però concorre una causa de justificació que l'eximeix de responsabilitat⁴¹. Qualsevol altra informació que es reveli que no compleixi alguna d'aquestes circumstàncies s'entendrà obtinguda il·legalment. No obstant, davant aquests casos els medis de comunicació tenen dos vies d'escapament per tal de no incórrer en cap responsabilitat: o bé difonen informació sobre fets de sumari que són fruit de les seves pròpies investigacions paral·leles o prèvies a les actuacions oficials, o bé difonen algun contingut del sumari que han obtingut de forma anònima i del que no hi hagi cap constància de la seva il·lícita procedència⁴².

Cal fer especial menció al Protocol de Comunicació de la Justícia que va aprovar la Comissió de Comunicació del CGPJ, el 30 de juny de 2004, on es reconeix que la major part de l'interès periodístic es centra en la informació que genera l'activitat judicial, en concret, el procés penal. El Protocol dictamina que és possible facilitar informació en la fase d'instrucció, sempre i quan no afecti a la investigació. A tals efectes i a mode d'exemple, es podrà informar sobre: el nombre i la identitat dels imputats o detinguts que han prestat declaració davant el jutge, amb una descripció dels fets o dels indicis del delictes; la situació processal acordada, és a dir, si hi ha llibertat o presó provisional, per exemple; els presumptes delictes de la causa; el nombre de testimonis que han declarat; les proves pericials realitzades; les diligències d'investigació que

⁴⁰ MARTÍNEZ ARRIETA, ANDRÉS (1998). *La instrucción del sumario y las diligencias previas*. Madrid: Consejo General del Poder Judicial, p. 293.

⁴¹ OTERO GONZÁLEZ, M^a DEL PILAR (1999). *Protección penal del secreto sumarial y juicios paralelos*. Madrid: Centro de Estudios Ramón Areces, p. 171.

⁴² VALLDECABRES ORTIZ, MARIA ISABEL (2004). *Imparcialidad del juez y medios de comunicación*. Valencia: Tirant lo Blanch, p. 239.

s'han practicat; o la evolució en les diferents fases processals. El Protocol també permet fer públics els autos dictats en la fase d'instrucció, així com els escrits de qualificació del Ministeri Fiscal.

El mateix Protocol posa de manifest el deure de col·laboració dels Jutges d'Instrucció amb els Gabinetes de Comunicació en aquells casos que tinguin rellevància pública i especial interès dels medis. En aquest sentit, els jutges hauran de proporcionar la informació necessària, i en la mesura que sigui possible, que no comprometi a les investigacions. També els Jutges de lo Penal han de col·laborar amb els Gabinetes facilitant-los, a través del Decanat, una relació setmanal dels judicis d'interès i aportant les sentències dels mateixos.

3. La revelació del secret sumarial

3.1. Tipus de revelació i la seva tipicitat

3.1.1. Revelació del secret extern

La revelació del secret sumarial extern de l'article 301 no té efectes penals, a no ser que sigui un funcionari públic l'autor de la filtració de les actuacions d'acord amb l'últim incís del precepte. Així ho indica l'article 417.1 del Codi Penal (en endavant, CP) a l'imposar a l'autoritat o funcionari públic que reveli secrets o informacions dels que tingui coneixement per raó del seu ofici o càrrec i que no hagin de ser divulgats, la pena de multa de dotze a divuit mesos i la inhabilitació especial per a treball o càrrec públic d'un a tres anys. Ja al 1928 la Fiscalia del Tribunal Suprem va emetre una Circular en la qual afirmava que "*el trencament de l'article 301 de la Llei Processal té major gravetat i transcendència quan el secret sumarial es trenca i viola per un funcionari públic; en aquests casos el Fiscal exercitarà l'acció penal corresponent*". Té major gravetat perquè el funcionari públic no només incompleix un deure de reserva, sinó que també afecta a l'Administració de Justícia la seva conducta.

A la pràctica, però, trobem una gran tolerància al respecte i no és comú veure l'aplicació del precepte penal, bàsicament per no vulnerar el principi *non bis in idem*, ja que el funcionari públic també es sotmet a les corresponents sancions disciplinàries aplicables a aquest cas, establertes en la LOPJ⁴³.

⁴³ LOPJ, Títol IX. Responsabilitat disciplinària, arts. 534-540.

Poc més es pot dir al respecte, només que la revelació del secret extern per part de l'advocat o procurador per qualsevol de les parts, o d'altri que no sigui funcionari, no es castiga penalment, sinó amb la sanció establerta en l'article 301 de la LECrim, això és, una multa.

3.1.2. Revelació del secret intern

La revelació del secret extern limita la publicitat enfront als tercers, mentre que el secret intern opera com a limitació del principi de contradicció, és a dir, per garantir la defensa de les parts i els drets reconeguts en l'article 24 de la CE. El secret intern, llavors, només ho pot acordar el jutge quan estimi que la publicitat de les actuacions no compromet la causa pública ni disturba el descobriment de la veritat, tal i com estableix l'exposició de motius de la LECrim.

Pel que fa a la seva revelació, l'article 466 del CP preveu tres tipus de conductes. En primer lloc, trobem les revelacions d'actuacions processals secretes per part de l'advocat o procurador, castigant-lo amb penes de multa de dotze a vint-i-quatre mesos i inhabilitació especial per a treball, càrrec públic, professió o ofici d'un a quatre anys. En segon lloc, es castiga la revelació d'actuacions per part del Jutge o membre del Tribunal, representant del Ministeri Fiscal, Secretari Judicial o qualsevol funcionari al servei de l'Administració de Justícia, amb les penes previstes en l'article 417 en la seva meitat superior. Per últim, i connectat amb l'apartat primer del precepte, es castiga amb la pena en la seva meitat inferior la revelació de secrets per part de qualsevol altre particular que intervingui en el procés.

3.2. I els medis de comunicació? El conflicte amb el dret a la informació

De tot l'exposat, es desprèn la impunitat dels medis de comunicació que filtren actuacions sumariales declarades secretes. Alguns jutges han demostrat la seva disconformitat, com és el cas del jutge Grande-Marlaska de l'Audiència Nacional que es decanta per reformar la normativa sobre el secret del sumari i per imposar penes per responsabilitat als periodistes. Grande-Marlaska es queixa de que es castiga la revelació del secret, però no la seva publicació i posa en relleu la problemàtica de no poder investigar qui és el responsable de les filtracions degut al secret professional que gaudeixen els professionals de la informació⁴⁴.

La col·lisió entre el dret a la informació i el secret de sumari és real. La qüestió és: quin dels dos preval sobre l'altre? Trobem una abundant jurisprudència a favor del dret a la informació. El

⁴⁴ CERDÁN ALENDA, MANUEL. *El periodista ante el secreto del sumario*. CIC: Cuadernos de Información y Comunicación, n° 15, 2010. ISSN 1135-7991, p. 294.

TEDH va dictar tres sentències importants protegint la difusió d'informació on va considerar que la llibertat d'expressió constitueix un dels ciments essencials de la societat democràtica i que és aplicable, no només a la informació o les idees favorables o inofensives, sinó també aquelles que ofenen o pertorben a l'Estat o a alguna part de la població. Aquesta prevalença és així, considera, donat a les exigències de pluralisme i tolerància que han de regir en una democràcia i, en conseqüència, qualsevol restricció o sanció que s'imposi al respecte ha de ser proporcional a l'objectiu legítim que es persegueix⁴⁵.

També convé recordar la Recomanació del Comitè de Ministres del Consell d'Europa, de 10 de juliol de 2003, sobre informacions en els medis de comunicació relatives a procediments penals, on es declara el deure del públic a rebre informació sobre les activitats de les autoritats judicials i dels serveis policials a través dels medis de comunicació. És a dir, els periodistes han de poder informar i comentar lliurement el funcionament del sistema judicial penal.

Pel que fa al nostre país, el TC s'ha pronunciat al respecte en dos sentències, la 13/1985, de 31 de gener, i la 176/1988, de 4 d'octubre, on fa un anàlisi sobre l'objecte, límit i àmbit del secret sumarial en relació amb el dret a la informació. En elles declara que tota resolució que limiti l'exercici d'un dret fonamental ha d'estar motivada i les seves mesures han de ser necessàries i congruents per assolir la finalitat que es persegueix.

En conclusió, el secret de sumari no pot ser un obstacle que privi al públic d'informació però, en cas de que hi hagi un conflicte al respecte, el jutge haurà d'analitzar cas per cas si preval el secret o, si per contra, preval el dret a la informació. El principal problema el trobem quan el secret de sumari preval i el medi de comunicació el revela, doncs aquest no incorre en cap delictes com hem vist. El dilema que comporta la revelació per part d'un mitjà és el secret professional que al·legarà l'informador en relació a la seva font i que analitzarem seguidament.

3.3. La confrontació amb el secret professional

Anteriorment hem observat dos drets que la nostra Constitució garanteix als professionals de la comunicació: la clàusula de consciència i el secret professional. Mentre que el primer dret es desenvolupa per la LO 2/1997, el secret professional no es desenvolupa en cap norma específica sinó que s'ha desplegat per la deontologia.

El fonament del secret professional radica en la funció que els medis de comunicació tenen en un sistema democràtic i de llibertats com és el nostre, on és essencial la informació veraç i

⁴⁵ Vide. STEDH de 7 de desembre de 1976, cas *Handyside*; STEDH de 26 d'abril de 1979, cas *Sunday Times*; STEDH de 8 de juliol de 1986, cas *Lingens*.

suficient de la opinió pública, i on els medis de comunicació serveixen a aquesta opinió utilitzant les seves fonts confidencials⁴⁶. No només es fonamenta en el dret a donar lliurement informació, sinó també en el dret dels ciutadans a rebre informació veraç.

Ens trobem, llavors, davant d'un dret dels periodistes que es diferencia d'altres secrets professionals com, per exemple, dels advocats o dels metges, que constitueixen “deures professionals”⁴⁷. Aquesta diferència radica en la responsabilitat per la seva revelació: mentre que la vulneració del secret professional per part de l'advocat o el metge està sancionat com a delictes per l'article 360 del Codi Penal, els periodistes no incorren en cap responsabilitat jurídica per revelar les seves fonts.

En quant al contingut del secret professional, OTERO GONZÁLEZ assenyala que es tracta del dret del professional a no revelar les seves fonts i el dret a no proporcionar les circumstàncies de fet si corre en perill de desvelar la font. El secret s'estén també als suports materials de la informació com, per exemple, no entregar notes, apunts, cintes o qualsevol altra suport material en que es va recollir la informació, i l'impediment del registre dels locals de la empresa periodística, si aquesta entrada comporta el descobriment de la font. L'autora conclou que el secret professional no s'estén al contingut de la informació, sinó només a la no revelació de la font⁴⁸. El fet de no revelar la font no exonera al periodista de denunciar davant l'autoritat pertinent sobre la preparació d'un delictes o sobre la comissió d'un fet aparentment delictiu, ja que aquest està obligat en virtut dels articles 262 de la LECrim i 338 bis del Codi Penal. En el cas en que el professional estigui imputat en un delictes, com per exemple d'injúries i calúmnies, no podria al·legar el secret professional, ja que aquest no pot operar com a causa d'exoneració. En definitiva, el secret no operarà quan el professional és l'autor de la publicació i quan hagi de prestar declaració davant del jutge en qualitat d'imputat. En canvi, si és citat com a testimoni, sí podrà al·legar el secret professional i s'eximirà de declarar la seva font.

Si el secret professional es basa en la no revelació de la font, és obvi que això és un obstacle alhora de castigar la revelació del secret de sumari, doncs ni es pot castigar al medi de comunicació per difondre la informació, ni tampoc a la font per desconeixement de la mateixa. Ens trobem davant d'un conflicte de caire moral, doncs és lògic que el periodista no reveli la font que li ha confiat la informació sota l'anonimat, ja que si ho revela es tancaran les portes a noves

⁴⁶ OTERO GONZÁLEZ, M^a DEL PILAR (1999). *Protección penal del secreto sumarial y juicios paralelos*. Madrid: Centro de Estudios Ramón Areces, p. 724.

⁴⁷ CARRERAS I SERRA, LLUÍS DE (1996). *Règim jurídic de la informació: periodistes i mitjans de comunicació*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, pàgs. 200-205.

⁴⁸ *Ibíd. op. cit.*, p. 734.

confidencialitats i generarà desconfiança a futurs informadors. D'altra banda, si surt a la llum alguna diligència del procés declarada secreta, pot comportar conseqüències envers al bon transcurs del procés i vulnerar drets fonamentals de les parts com pot ser el dret de defensa. Com que el nostre ordenament no contempla cap legislació que castigui la divulgació del secret de sumari per part dels medis de comunicació i tampoc és possible saber la font degut al secret professional del periodista, no és d'estranyar veure aquesta pràctica sovint en els mitjans doncs les seves revelacions quedaran en la impunitat.

3.3.1. Breu referència al dret comparat

Per Alemanya, el secret professional dels periodistes s'equipara al mateix secret que regeix en altres professionals, al contrari que ocorre al nostre país que són tractats com dos secrets diferents. El consideren com un deure del professional que neix sobre la relació de confiança entre l'informador i la seva font, i així es troba reflectit en la seva Llei Federal. El Tribunal Constitucional alemany, a la vegada, sosté la no admissió del dret a negar-se a declarar al·ludint al secret professional quan es tracta de fets delictius; en canvi si s'admet el secret quan s'investiguen aquests delictes. En contraposició trobem a França, on no es troba regulat legalment el secret professional sinó que es tracta d'un deure deontològic. Estimen que els periodistes no poden rebre un tracte privilegiat mitjançant el secret de les seves fonts, ja que sinó la informació seria incontrolable. És per això que els professionals han de prestar especial atenció a l'element de la veracitat a l'hora de difondre qualsevol tipus d'informació, doncs no podran al·legar el secret professional per eximir-se de responsabilitat davant del jutge en cap cas, ja que podrien ser condemnats per obstrucció a la justícia.

El Regne Unit tampoc contempla cap legislació sobre el secret dels periodistes ni sobre la premsa en general, tot i que amb el pas del temps s'ha començat a demandar la redacció d'un text legal que reguli aquest secret. És la jurisprudència qui ha abordat el tema i, malgrat estar d'acord amb aquesta figura del periodista, es mostra reticent a admetre'l en aquells casos en que s'exercita enfront un procés penal.

Per acabar, els Estats Units tampoc contemplem el secret professional en la seva legislació, tot i que alguns estats com el de Nova York sí que ho preveuen en les seves normes. Tot i així, el Tribunal Suprem, en base a la sisena Esmena sobre el dret a un judici just, ha assenyalat que els periodistes no gaudeixen de cap privilegi quan es tracta de declarar en un procés penal⁴⁹.

⁴⁹ Aquest apartat s'ha extret de l'autora OTERO GONZÁLEZ, M^a DEL PILAR (1999). *Protección penal del secreto sumarial y juicios paralelos*. Madrid: Centro de Estudios Ramón Areces, pàgs. 715 i 720.

CAPÍTOL IV: ELS JUDICIS PARAL·LELS

1. Concepte i característiques dels judicis paral·lels

Els medis de comunicació exerceixen un paper fonamental a l'hora de plasmar el principi de publicitat, a la vegada que constitueixen un pilar bàsic en un estat democràtic com és el nostre. En els darrers anys, els *mass media* han mostrat un especial interès pel funcionament de la justícia donant veu a aquelles causes judicials que revesteixen de més importància pública, ja sigui perquè un personatge notori es troba implicat o perquè la gravetat dels fets fa que sigui un assumpte d'interès general.

El problema es planteja quan, a l'informar d'assumptes judicials que estan en curs, es genera un judici mediàtic que pot incitar a la opinió pública a emetre un judici anticipat sobre la culpabilitat o la innocència de la persona implicada⁵⁰. Això és el que es coneix com a judici paral·lel. ESPÍN TEMPLADO defineix els judicis paral·lels com “*el conjunt d'informacions aparegudes al llarg d'un període de temps en els medis de comunicació, sobre un assumpte sub iudice a través dels quals s'efectua per aquests medis una valoració sobre la regularitat legal i ètica del comportament de persones implicades en fets sotmesos a investigació judicial. Tal valoració es converteix davant la opinió pública en una sort de procés. Al cap d'un determinat període de temps, en el que han anat apareixent informacions sobre els fets acompanyats de judici de valor més o menys explícits, editorials, contribucions de persones alienes a la plantilla de tals medis, les persones afectades apareixen davant la opinió pública, o al menys davant un segment d'elles, com innocents o culpables*”⁵¹.

A aquests efectes, hem de diferenciar el que es considera judici paral·lel del que no. DE VEGA RUIZ assenyala que no es pot confondre el judici paral·lel amb la informació exhaustiva d'un medi sobre un procés en concret, ni tampoc es pot considerar com a tal aquelles notícies que s'han difós en virtut del periodisme d'investigació quan el procés penal encara no s'ha iniciat, doncs per trobar-nos davant d'un judici paral·lel cal que hi hagi un procediment en curs⁵². D'altra banda, OTERO GONZÁLEZ afirma que hi ha judici paral·lel quan es publica només una part de

⁵⁰ BARRERO ORTEGA, ABRAHAM. *Juicios paralelos y Constitución: su relación con el Periodismo*. Revista ÁMBITOS, nº 6, 2001. ISSN 1138-5820, p. 51.

⁵¹ ESPÍN TEMPLADO, EDUARDO. *En torno a los llamados juicios paralelos y la filtración de noticias judiciales*. Consejo General del Poder Judicial. Revista del Poder Judicial de España, nº extra 13, 1990. ISSN 0211-8815, pàgs. 123-130.

⁵² VEGA RUIZ, JOSÉ AUGUSTO DE (1998). *Libertad de expresión. Información veraz. Juicios paralelos. Medios de comunicación*. Madrid: Universitas, p. 95.

la informació o només una diligència (posa com exemple la confessió prèvia de l'acusat), o també pot haver-hi quan s'hagi retransmet una sola informació que sigui suficient per crear un pronunciament de culpabilitat⁵³.

El nostre Tribunal Suprem, en la Sentència de 9 de febrer de 2004, s'ha pronunciat sobre l'existència d'aquest fenomen, deixant clar la recurrència d'aquest tipus de pràctica per part dels medis de comunicació: *“el referit reportatge al contenir judicis de valor sobre la culpabilitat de l'actor, no ja en forma precisament subliminal, sinó ben clara i patent, a mode de judici paral·lel, als que tan aficionada és la premsa i que més que informar, deformen i ataquen frontalment el principi constitucional de presumpció d'innocència, predisposant a la opinió pública contra la persona que s'assenyala la que indubtablement resulta així desprestigiada i vexada, per sotmetre-la a un atac injustificat al seu honor, dignitat, estima pròpia (...)”*.

El Consell General del Poder Judicial (CGPJ) també s'ha expressat en els seus Plens al respecte al dictaminar que *“no només poden lesionar legítims drets, sinó també contrariar la independència del quefer judicial i entelar la imatge social de la justícia”*. I afegeix que hi ha un *“buit legal, que ha de satisfer-se quan abans millor amb normes que concitin un sòlid i ampli consens social i en les quals es tuteli el dret a l'honor i el dret a un judici just i es conjurin els riscos de cercenar drets fonamentals i llibertats”*⁵⁴. El CGPJ posa de manifest un dels problemes que hi ha al respecte dels judicis paral·lels: la manca de regulació. Un buit legal que encara no s'ha solucionat.

2. Problemàtica que es planteja

En l'actualitat, vivim en una societat d'informació on hi ha la necessitat imperant de conèixer de manera immediata el que passa al nostre voltant. Aquesta immediatesa que caracteritza al món de la comunicació es contraposa al món judicial, més pausat i metòdic, el que pot provocar la difusió de notícies que distorsionen la realitat judicial i que lesionen el transcurs del procés. Seguidament, mostrem els efectes que pot comportar l'aparició d'un judici paral·lel.

⁵³ OTERO GONZÁLEZ, M^a DEL PILAR (1999). *Protección penal del secreto sumarial y juicios paralelos*. Madrid: Centro de Estudios Ramón Areces, pàgs. 73 i 74.

⁵⁴ Declaracions del Ple del CGPJ de 25 de gener de 1995.

2.1. Possible vulneració de drets fonamentals

Els judicis paral·lels no només afecten a la publicitat del procés, sinó que els seus efectes poden tenir greus repercussions sobre altres drets fonamentals com són el dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar, i a la pròpia imatge, així com la vulneració de la presumpció d'innocència. Seguidament, veurem quins requisits s'han de donar en cadascun d'ells per a que hi hagi una infracció d'aquests drets, així com els mecanismes existents per a la seva protecció.

2.1.1. El dret a l'honor

En la fase del judici oral, l'honor és el bé jurídic més afectat pels judicis paral·lels. Ara bé, trobem que ni la Constitució ni la Llei 1/1982 han donat una definició sobre el concepte d'honor i així ho reconeix el TC en diferents sentències, com la 185/1989, a l'establir que el contingut del dret a l'honor és canviant i depèn de les normes, els valors i les idees socials vigents en cada moment. En quant al conflicte del dret a l'honor amb la llibertat d'expressió, el Tribunal Suprem, en la Sentència d'1 de febrer de 1987, estableix que *“la llibertat d'expressió mai podrà justificar l'atribució gratuïta a persona identificada pel seu nom i cognoms de fets que inexcusablement els facin desmerèixer de la estima del públic”*.

DE CARRERAS ha establert els tres requisits bàsics que han de concórrer per trobar-nos davant d'una intromissió il·legítima del dret a l'honor⁵⁵. En primer lloc, ha d'haver-hi un fet difamant o denigrant atribuït a una persona i que afecti a la seva reputació. Es tracta de fets que s'imputen a una persona, no de la opinió que es fa sobre la mateixa doncs s'engloba dins de la llibertat d'expressió. S'haurà de concretar en cada cas si hi ha intromissió, doncs no és el mateix una imputació que es faci en un programa d'humor o satíric, que la que es fa en un programa de debat. En segon lloc, hi ha d'haver una manca de veracitat en la imputacions d'aquests fets, que hi hagi falsedat. Si en realitat la persona afectada ha comès l'acte que se l'imputa, per molt que atempti contra la seva reputació, no hi haurà intromissió ja que cada persona és responsable dels seus propis actes⁵⁶. L'últim requisit és la divulgació pública de la imputació dels fets, és a dir, donar a conèixer a tercers el fet del qual s'acusa. La divulgació es pot fer de qualsevol manera, però adquireix especial gravetat si es fa a través dels mitjans de comunicació perquè abasta un nombre més elevat de persones.

⁵⁵ CARRERAS I SERRA, LLUÍS DE (1996). *Règim jurídic de la informació: periodistes i mitjans de comunicació*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, p. 98.

⁵⁶ En relació trobem la STC 50/1983, que estableix que: *“ni la Constitución ni la Ley pueden garantizar al individuo contra el deshonor que nazca de sus propios actos”*.

En el nostre ordenament trobem diverses vies per les quals un individu es pot defensar quan consideri vulnerat el seu honor. Primerament, trobem la protecció civil regulada en la LO 1/1982, concretament en l'article novè, que disposa que la tutela judicial enfront a les intromissions il·legítimes es podrà exercir a través de les vies processals ordinàries o a través del recurs d'empara. El mateix precepte regula l'adopció de les mesures necessàries per a posar fi a la intromissió il·legítima com, per exemple, prevenir intromissions ulteriors, la indemnització dels danys i perjudicis causats (inclosos els danys morals), l'apropiació pel perjudicat del lucre obtingut amb la intromissió i, en el cas del dret a l'honor, la publicació total o parcial de la sentència condemnatòria a costa del condemnat amb, al menys, la mateixa difusió pública que va tenir la intromissió.

Un altra via de protecció és la reservada en l'àmbit penal, com són els delictes de calumnies i d'injúries regulats en els articles 205 i 208 del CP. S'entén per calúnia com la imputació d'un delicte fet amb coneixement de la seva falsedat o temerari menyspreu a la veritat, i està castigat amb les penes de presó de sis mesos a dos anys o multa de dotze a vint-i-quatre mesos, si es propaga amb publicitat, o amb multa de sis a dotze mesos en altres casos. El CP defineix la injúria com l'acció o expressió que lesiona la dignitat d'altra persona, menyscabant la seva fama o atemptant contra la seva pròpia estimació. Les injúries que es considerin greus, és a dir, aquelles que s'han dut a terme amb coneixement de la seva falsedat o temerari menyspreu cap a la veritat, es castigaran amb la pena de multa de sis a catorze mesos quan es facin amb publicitat, i de tres a set mesos en altres casos.

La última via de protecció del dret a l'honor que trobem és el dret de rectificació, regulat en la LO 2/1984, de 26 de març, que consisteix en la petició de l'afectat de la publicació per part del medi de comunicació de l'error que ha incorregut en la difusió d'una informació errònia i que li ha causat un perjudici.

2.1.2. El dret a la intimitat personal i familiar, i el dret a la pròpia imatge

A l'igual que ocorre amb el dret a l'honor, no hi ha una definició per al concepte d'intimitat. La STC 57/1994 ha donat una definit la intimitat com l'àmbit propi i reservat front a l'acció i al coneixement de la resta. En l'actualitat, però, trobem la problemàtica que comporten les noves tecnologies, que amplien les possibilitat d'intromissió en la vida privada de les persones. L'enregistrament de converses, la captació de fotografies o vídeos, o la transmissió de dades personals a través de sistemes informàtics com pot ser l'historial clínic o les posicions bancàries fan que els medis de comunicació siguin més accessible en l'esfera íntima de les persones que estan interessades.

Per a que es doni una intromissió en la intimitat, s'han de donar quatre requisits que han sigut desenvolupats al llarg de la jurisprudència⁵⁷. En primer lloc, hi hauria intromissió si s'han divulgat fets veraçs ja que, si fossin fets falsos ens trobaríem davant d'una vulneració del dret a l'honor. Per tant, la premissa i la base de qualsevol infracció de la intimitat és la veracitat. En segon lloc, hi ha d'haver una divulgació pública, a l'igual que hem explicat anteriorment amb el dret a l'honor. En tercer lloc, els fets que es divulguen no han de tenir interès general. Si hi ha interès general, normalment perquè es tracta d'un personatge públic, preval el dret a la informació. Per últim, no hi ha lesió al bé jurídic si l'afectat ha donat el seu consentiment a la intromissió o quan ha sigut una autoritat qui ho ha ordenat a través d'una ordre judicial.

Pel que fa al dret d'imatge, aquest consisteix en la salvaguarda de la projecció exterior de la imatge per evitar ingerències no desitjades, així com vetllar per una determina externa o la preservació d'una imatge pública. Tot individu pot decidir si autoritza la captació i la difusió de la seva imatge, veu o nom, així com la facultat d'impedir que un tercer utilitzi la seva imatge sense autorització. D'altra banda, l'article 8.2 de la LO 1/1982 estableix els supòsits en que no hi ha vulneració de la pròpia imatge, que són: quan es tracti de persones que ostenten un càrrec públic o professió de notorietat pública i la imatge sigui captada durant un acte públic o en un lloc obert al públic; la utilització de caricatures d'aquestes persones; i, per últim, la informació gràfica sobre un succés públic que comporti la imatge d'una persona com merament accessòria.

Els mecanismes de protecció d'aquests drets són els mateixos que el dret a l'honor pel que fa a la protecció civil, i les mesures que adopta la LO 4/1997, de 4 d'agost, per la qual es regula la utilització de videocàmeres per les Forces i Cossos de Seguretat en llocs públics, que consisteixen en la informació sobre la existència de videocàmeres, en la destrucció d'aquestes si una persona ho sol·licita –excepte la destrucció d'imatges relacionades amb infraccions penals o administratives greus-, i en la obligació de reserva per part de qui tingui accés a les imatges (articles 8 i 9 de la Llei).

2.1.3. De la presumpció d'innocència a la “presumpció de culpabilitat”

La presumpció d'innocència és un dret fonamental emparat per l'article 24.2 de la CE que comporta que tota persona que és acusada d'un delictes té dret a que es presumeixi de la seva

⁵⁷ A mode d'exemple tenim la STC 20/1992, de 14 de febrer; la STC 197/1991, de 17 d'octubre; o la STC 57/1994, de 28 de febrer.

innocència mentre no es provi la seva culpabilitat conforme a la llei, és a dir, mitjançant una sentència condemnatòria.

La STC 166/1995 declara que ens trobem davant d'un dret de la persona front a l'Estat i que es tracta d'una presumpció *iuris tantum*, doncs s'ha de provar tota acusació que es faci al respecte, del contrari el jutge o tribunal haurà de declarar la innocència de l'acusat. La sentència també impedeix el pronunciament d'una condemna que no s'hagi fonamentat en proves practicades amb totes les garanties legítimament exigides, malgrat s'hagin obtingut legítimament. Però, si aquest dret només és invocable front a l'Estat i els seus poders públics, poden els medis de comunicació vulnerar aquesta presumpció? La mateixa sentència reconeix la dimensió extraprocessal de la presumpció d'innocència a l'ampliar el seu radi d'acció i al declarar que no només vincula als poders públics, sinó també alguns poders derivats com pot ser el poder mediàtic que tenen una aplicació immediata⁵⁸. Tot i aquest reconeixement, però, la presumpció d'innocència només es pot protegir via recurs d'empara quan ha sigut vulnerada pels poders públics. En cas de les actuacions de particulars, com el cas dels medis de comunicació, la única manera d'invocar la presumpció és a través dels procediments civils i penals pertinents per a protegir els drets reconeguts en l'article 18 de la CE⁵⁹.

Els medis de comunicació han d'informar de fets veraçs sense donar a entendre a qui llegeix o escolta la notícia que s'està acusant a algú⁶⁰. A la pràctica, però, succeeix tot el contrari ja que un titular on es catalogui a una persona com a "presumpte autor d'un delict" té un impacte social més gran que la sentència -o possible- sentència condemnatòria⁶¹. D'aquesta manera, els mitjans prenen el paper de jutjadors i acusadors creant les seves pròpies sentències i pressuposant la culpabilitat del subjecte en comptes d'operar a favor de la seva innocència. Només hem de prendre atenció a les notícies i veurem com es desvirtua la innocència de l'acusat a base d'informacions parcials, de debats en programes de televisió sobre els judicis, de nous testimonis que apareixen del no res o inclús de les possibles penes aplicables al cas que imposen els mateixos informadors⁶².

⁵⁸ MONTALVO ABIOL, JUAN CARLOS. *Los juicios paralelos en el proceso penal: ¿anomalía democrática o mal necesario?* Universitas. Revista de Filosofía, Derecho y Política, nº 16, julio 2012. ISSN 1698-7950, p. 117.

⁵⁹ RODRÍGUEZ BAHAMONDE, ROSA. *Los juicios paralelos y el proceso ante el Tribunal del Jurado*. Revista de ciencias jurídicas, nº 6, 2001. ISSN 1137-0912, p. 261.

⁶⁰ CARRERAS I SERRA, LLUÍS DE (1996). *Règim jurídic de la informació: periodistes i mitjans de comunicació*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, pàgs. 262-263.

⁶¹ OTERO GONZÁLEZ, M^a DEL PILAR (1999). *Protección penal del secreto sumarial y juicios paralelos*. Madrid: Centro de Estudios Ramón Areces, p. 87.

⁶² NIETO, ALEJANDRO (2010). *El malestar de los jueces y el modelo judicial*. Madrid: Editorial Trotta, pàgs. 136-137.

2.2. Possible influència en l'òrgan judicial i en el Tribunal del Jurat

Un dels riscos que comporta l'existència d'un judici paral·lel és la possible afectació a la independència i imparcialitat judicial, ja que el Tribunal pot formar-se un prejudici desfavorable envers a l'acusat. En general, definim “imparcialitat” com objectivitat, absència de prejudicis. El TEDH, en canvi, ha definit la imparcialitat en nombroses ocasions com la confiança que els Tribunals han de proporcionar a l'acusat en un procés penal i als ciutadans, en general⁶³. El TC també s'ha pronunciat sobre aquest aspecte, per exemple en el fonament jurídic novè de la Sentència 136/1999 reconeix que s'afecta a la imparcialitat “*quan es propicia un clam popular a favor de la condemna o de la absolució dels encausats posant en entredit la necessària serenitat del tribunal o la confiança de la ciutadania en el comportament neutral dels jutjadors*”. Els judicis paral·lels “pre-sentencien” una condemna o una absolució que pot pressionar al jutge en la seva decisió, doncs el seu dictamen corroborarà o refutarà la prèvia resolució vaticinada pels mitjans i, en el cas de que no coincideixin ambdós veredictes, els ciutadans tindran la sensació de que no s'ha fet justícia.

Si es considera que el jutge no ha actuat amb imparcialitat, es pot recórrer al recurs d'empara per vulneració de l'article 24.2 de la CE. El problema està en discernir quan estem en presència d'un perill que amenaça la imparcialitat del jutjador. El TEDH entén que la presència d'un judici paral·lel no afecta per sí mateix al dret de tota persona a un procés just i imparcial, però sí afectarà quan hi hagi campanyes de premsa violentes que excedeixen el límit del que es considera raonable i que en termes objectius siguin susceptibles d'influència en el veredict del tribunal. El TEDH considera, també, que s'ha de tenir present l'interès que genera el cas en particular en la opinió pública, doncs si és inevitable la seva publicitat per la rellevància pública dels afectats no es podrà considerar perjudicial per a la equitat del procés, sempre i quan la seva difusió es faci en termes raonables⁶⁴. Per últim, el nostre TC en la seva Sentència 136/1999, de 20 de juliol, assenyala el següent: “*la Constitució brinda un cert grau de protecció enfront als judicis paral·lels en els medis de comunicació (...). Però, sobretot, la protecció enfront a declaracions en els medis de comunicació sobre processos en curs i enfront a judicis paral·lels es deu a que aquests no només poden influir en el prestigi dels Tribunals, sinó molt especialment, i això és el rellevant, a que puguin arribar a menyscar, segons sigui el seu tenor, finalitat i context, la imparcialitat o aparença d'imparcialitat dels Jutges o Tribunals, ja que la publicació de supòsits o reals estats*

⁶³ Per exemple, STEDH de 24 de febrer de 1993, cas *Frey vs. Àustria*; o la STEDH d'11 de gener de 2000, cas *GmbH & CoKG vs. Àustria*.

⁶⁴ RODRÍGUEZ BAHAMONDE, ROSA. *Los juicios paralelos y el proceso ante el Tribunal del Jurado*. Revista de ciencias jurídicas, nº 6, 2001. ISSN 1137-0912, p. 262. Posa com exemple la STEDH del cas *Bricmont vs. Bèlgica*.

d'opinió pública sobre el procés i el fallo pot influir en la decisió que han d'adoptar els jutges (...) per això, quan efectivament es donen aquestes circumstàncies, es conculca el dret a un procés amb totes les garanties, inclús sense necessitat de provar que la influència exercida ha tingut un efecte concret en la decisió de la causa, doncs, per la naturalesa dels valors implicats, basta la probabilitat fonamentada de que tal influència ha tingut lloc". Aquesta sentència és important ja que reconeix la possible influència dels judicis paral·lels en la decisió del Tribunal, però per trobar-nos davant d'aquest fet cal que l'afectat justifiqui objectivament els seus temors i aporti proves suficients per tal de desvirtuar la presumpció d'imparcialitat.

El cas del Tribunal del Jurat és un cas més complex, doncs poden ser més influenciables que els jutges professionals i són més vulnerables davant d'un judici paral·lel. Abans d'entrar en la problemàtica, cal dir que la nostra Constitució regula el Tribunal del Jurat en el seu article 125⁶⁵ i es desenvolupa mitjançant la LO 5/1995, de 22 de maig. Aquesta Llei té en compte que el judici per jurats constitueix una expressió dels principis bàsics processals com el principi d'immediació, de publicitat i d'oralitat⁶⁶. Pel que fa a la publicitat, l'article 56 de la Llei regula la incomunicació del jurat durant les deliberacions, és a dir, després del judici, tot i que es pot ordenar la incomunicació del jurat durant les sessions del mateix, precisament per evitar qualsevol pressió o amenaça que afecti a la seva decisió i, més encara, en la seva imparcialitat. així ho estableix l'article 3.4 de la Llei a l'establir que "*els jurats que en l'exercici de la seva funció es considerin inquietats o pertorbats en la seva independència, en els termes de l'article 14 de la LOPJ, podran dirigir-se al Magistrat-President per a que els empari en el desenvolupament del seu càrrec*". Considero, personalment, que aquest precepte dóna lloc a interpretacions molt obertes, doncs deixa a l'arbitri del jurat establir quins són els actes que poden pertorbar la seva independència i quins no.

La doctrina es troba dividida en quant a donar una solució a aquesta problemàtica⁶⁷. Una part de la doctrina considera que cal una necessària regulació per protegir al jurat enfront als judicis paral·lels. Una altra sector doctrinal, considera que la solució als judicis paral·lels radica en els criteris deontològics dels periodistes i en la autoregulació dels medis de comunicació. Però aquests criteris s'assemblen més a unes normes de conductes morals cap als periodistes que no tenen cap rellevància jurídica. Cal mencionar l'Informe d'Avantprojecte de la Llei del Jurat del

⁶⁵ Art. 125 CE: "*Los ciudadanos podrán ejercer la acción popular y participar en la Administración de Justicia mediante la instrucción del Jurado, en la forma y con respecto a aquellos procesos penales que la ley determine*".

⁶⁶ OTERO GONZÁLEZ, M^a DEL PILAR (1999). *Protección penal del secreto sumarial y juicios paralelos*. Madrid: Centro de Estudios Ramón Areces, p. 82.

⁶⁷ RODRÍGUEZ BAHAMONDE, ROSA. *Los juicios paralelos y el proceso ante el Tribunal del Jurado*. Revista de ciencias jurídicas, nº 6, 2001. ISSN 1137-0912, p. 269.

CGPJ on recull diverses solucions com la concessió al Magistrat-President de facultats per protegir la imparcialitat dels jurats enfront als judicis paral·lels com la restricció de l'accés dels medis de comunicació, el segrest del jurat, les prohibicions o restriccions de la reproducció televisiva o fotogràfica.

2.3. Exemples de casos reals

Les causes penals tenen gran pes en els medis de comunicació, sobretot aquells crims que suposen una gran commoció social. L'impacte d'aquestes notícies en la societat pot comportar que els ciutadans es qüestionin cada succés o inclús la pròpia llei, creant així una inseguretat col·lectiva que culmina amb la petició de canvis en l'àmbit penal, mentre que els polítics prometen l'enduriment de les penes i, finalment, el legislador modifica aquelles lleis que susciten més preocupació. Això és el que es coneix com a Populisme Punitiu⁶⁸. Exemples d'aquest fenomen en el nostre país són els casos de la Marta del Castillo i de la nena Mari Luz, on els ciutadans varen mobilitzar-se per demanar l'enduriment de les penes recollint firmes, fent manifestacions o reunint-se amb figures importants del panorama polític espanyol. Com a conseqüència d'aquests fets va sorgir la reforma del Codi Penal, tal i com va indicar la vicepresidenta del Govern aleshores, Maria Teresa Fernández de la Vega⁶⁹.

Però deixem enrere aquesta teoria, doncs ens endinsem més en el món criminològic que no pas al jurídic. Els medis de comunicació espanyols varen iniciar-se en els judicis paral·lels amb el cas de les nenes segrestades, torturades, violades i assassinades en Alcàsser, l'any 1992. Alguns programes fins i tot varen traslladar el seu plató de televisió a la zona dels crims per poder donar en primera línia les notícies d'última hora. A partir d'aquí, més casos van aparèixer com el cas de Sandra Palo, al 2004; el de la nena Mari Luz Cortés, al 2008; l'adolescent Marta del Castillo al 2009 i el qual encara segueix sense resoldre's; el cas Bretón, al 2011; o, el cas de la nena Asunta

⁶⁸ El Populisme Punitiu és una teoria politico-criminològica que va ser creat al 1995 pel criminòleg crític Anthony Bottoms i que fa referència a la utilització del Dret penal per part dels polítics per tal d'augmentar els seus electors. *Vide.* ANTÓN MELLÓN, JOAN; ÁLVAREZ JIMÉNEZ, GEMMA; PÉREZ ROTHSTEIN, PEDRO A. *Medios de comunicación y populismo punitivo en España: estado de la cuestión.* Revista Crítica Penal i Poder, n° 9, març 2015. Observatorio del Sistema Penal y los Derechos Humanos, Universidad de Barcelona, p. 48.

⁶⁹ Extret de la notícia del diari El País: http://elpais.com/diario/2008/11/21/sociedad/1227222001_850215.html: "La vicepresidenta del Gobierno, María Teresa Fernández de la Vega, no ha tenido inconveniente en reconocerlo: la modificación, que convierte el Código en el más duro de la democracia, se debe en gran parte "a los acontecimientos que conmocionaron a la opinión pública".

més recentment, al 2013. Tots ells han sigut portada de nombroses revistes i periòdics, i objecte de debats en els platons de televisió en horari de màxima audiència.

No obstant, tot i que són molt coneguts i difícilment d'oblidar tots plegats, el judici paral·lel per excel·lència en el nostre país és, segons el meu punt de vista, el cas de Rocío Wanninkhof, a l'any 1999. La premsa va iniciar una campanya massiva de desprestigi contra la principal sospitosa, Dolores Vázquez, la qual, després de ser condemnada pel Tribunal de Jurat, va demostrar la seva innocència i va ser exculpada anys més tard. La pressió social que va patir aquesta dona va ser de tal dimensió, que fins i tot va dubtar ella mateixa de la seva innocència. El seu advocat va relatar que, en el moment en que la Guàrdia Civil va anar a detenir a Dolores Vázquez, els medis de comunicació ja hi eren a casa seva⁷⁰. Pel que fa al Tribunal del Jurat, aquests ja anaven amb la predisposició de que estaven davant la culpable dels esdeveniments i varen basar la seva condemna en meres conjectures, doncs no hi havia proves contundents de la seva implicació en el crim. La magnitud del judici paral·lel és tant abismal, que l'afectada encara pateix les conseqüències disset anys després del cas. Dolores viu a Londres perquè no troba treball a Espanya, on la segueixen rebutjant –encara hi ha gent que dubta de la seva innocència-, i on no troba empara ni en el propi Tribunal Suprem, que li ha desestimat el recurs d'indemnització de quatre milions d'euros per responsabilitat patrimonial de l'Estat degut a un funcionament anormal de l'Administració de Justícia, pel temps que va passar en presó sent innocent⁷¹.

No podem acabar aquest apartat sense fer menció als delictes econòmics, que tant de moda estan actualment gràcies a la corrupció de personatges polítics o d'individus de les altes esferes del nostre país. Podem remuntar-nos al 1983, amb la mediatització que va tenir el cas Rumasa i la família Ruiz-Mateos. Més recentment, trobem el Cas Malaya, al 2005; la trama Gürtel, des de 2009 o el cas dels ERE d'Andalusia, de 2011. Són alguns dels pocs exemples – per desgràcia- de corrupció al nostre país però que són molt recurrents en els mitjans. A Catalunya també tenim casos de delictes econòmics que s'han convertit en judici paral·lel, com el Cas Millet o, més ben conegut com el Cas del Palau de la Música, de 2009, o el Cas dels Pujol, que des de 2012 dóna que parlar.

Però no tot està relacionat en l'àmbit polític. El Cas Nóos, on es troben implicats membres de la reialesa espanyola, s'ha convertit en un judici paral·lel tant considerable, que fins i tot la Casa Reial va emetre un comunicat a través del seu portaveu, Rafael Spottorno, el dia 12 de desembre de 2011, declarant que l'acusació contra Iñaki Urdangarín suposa *“un vertader judici popular, al millor estil d'altres èpoques i altres règims, sense respecte al principi de presumpció*

⁷⁰ <http://www.fundacionwolterskluwer.es/es/presunciondeinocencia.asp#div2>

⁷¹ http://politica.elpais.com/politica/2013/06/02/actualidad/1370190300_472322.html

d'innocència''⁷². Tant ha englobat el judici paral·lel sobre el Cas Nóos, que tota la reialesa s'ha vist compresa en un cas on no es troben implicats però que la societat els relaciona entre sí, incloent-los a tots en el mateix sac.

Veiem que els judicis paral·lels han estat i segueixen estant presents en el nostre dia a dia. Tots segueixen el mateix patró: en els casos criminals, es busquen crims violents o en el que solen haver-hi nens o gent jove involucrada que commouen a la societat, a la vegada que el factor del morbo està present; en els casos de corrupció, està clar que s'aprofiten de la ràbia dels ciutadans sobre els seus dirigents per començar a desprestigiar als acusats i fer judicis de valor sobre el seguiment del procés. Fins aquí hem vist què és un judici paral·lel i les conseqüències que aquest comporta, a partir d'ara analitzarem el tractament processal aplicable aquest fenomen tant en el dret comparat com en el nostre ordenament intern.

3. Tractament processal en el dret comparat

3.1. Al Regne Unit: el *Contempt of Court*

El Regne Unit té una legislació bastant dura i restrictiva en quant a la llibertat de premsa. Es tracta del *Contempt of Court*, una Llei de 1981 sobre el desacatament o l'ultratge als Tribunals que troba els seus antecedents al segle XII amb l'anomenat *contemptus curiae* ⁷³. Aquesta llei tipifica en sis conductes diferents aquelles accions que atempten contra la independència dels Tribunals, i són les següents⁷⁴:

- a. L'*scandalising the court* que, en virtut del qual, es sancionen les crítiques irrespectuoses cap a l'Administració de Justícia. Exemples d'aquest delictes són el cas *The King vs. Almon*, de 1765, o el cas del *New statesman* de 1928 que varen difamar i posar en dubte la imparcialitat del jutge pertinent.
- b. El *prejudicing a fair trial* que castiga aquells actes que obstrueixen l'administració o el curs de la justícia i prejutgen una resolució justa. Aquest tipus de desacatament es refereix a aquells debats que es realitzen en la televisió abans de que es celebri el judici i que pot

⁷² MONTALVO ABIOL, JUAN CARLOS. *Los juicios paralelos en el proceso penal: ¿anomalía democrática o mal necesario?* Universitas. Revista de Filosofía, Derecho y Política, nº 16, julio 2012. ISSN 1698-7950, p. 114.

⁷³ OTERO GONZÁLEZ, M^a DEL PILAR (1999). *Protección penal del secreto sumarial y juicios paralelos*. Madrid: Centro de Estudios Ramón Areces, p. 114.

⁷⁴ Classificació feta per OTERO GONZÁLEZ, en el llibre citat anteriorment, pàgs. 155-122.

incriminar anticipadament a l'acusat. Es tracta, doncs, d'una mesura preventiva per frenar el naixement dels judicis paral·lels. Per a que es doni aquesta conducta, cal que els medis de comunicació creïn un risc greu per al cas concret, doncs si exposen una informació justa i exacta del que succeeix en el procés de bona fe, no incorre cap delictes⁷⁵.

- c. El *disobedience to an order of the court* que sanciona l'incompliment de les ordres judicials. És el desacatament en el sentit més estricte.
- d. També trobem el *victimisation of witnesses and jurors* que vindria ser un acte d'amenaça o coacció, inclús represàlia sobre el jutge, un testimoni o un membre del jurat.
- e. En relació amb l'anterior, trobem el *Contempt in the face of the court* que seria l'acte d'intimidació dins del Tribunal, ja sigui una intromissió a un testimoni o exercir una pressió sobre el jutge o jurat per influir en el resultat final del judici.
- f. I, per últim, un tipus de desacatament més lleu seria el *refusing to answer questions*, que és la negativa a contestar les preguntes que es formulen en el Tribunal.

Es tracta d'unes restriccions a la llibertat d'informació molt concretes i rigoroses que busquen anteposar la correcta administració de justícia respecte de la llibertat d'expressió⁷⁶.

3.2. Als Estats Units: el *fair trial*

Mentre que al Regne Unit hi ha una especial preocupació per la col·lisió entre el dret a la informació i el respecte al Tribunal, als Estats Units es dóna més preponderància al dret a sotmetre's a un judici públic com a garantia d'un judici just (el que es denomina com a *fair trial*), que al dret a la lliure informació.

L'inici d'aquest conflicte de drets el trobem l'any 1966, amb el cas *Sheppard vs. Maxwell* on el Jutge que coneixia de l'assumpte va declinar-se a favor de la lliure informació. Es tractava d'un judici per assassinat que va tenir gran repercussió mediàtica durant els dos mesos que varen durar les sessions. Hi havia tants periodistes i càmeres a la sala que inclús era impossible escoltar als testimonis i als advocats. El Tribunal Suprem, al veure que el jutge no prenia les mesures

⁷⁵ FAYOS GARDÓ, ANTONIO. *Libertad de informar sobre procesos judiciales y riesgo de perturbar al juez*. Revista COMEIN: Revista de los Estudios de Ciencias de la Información y de la Comunicación, nº 26, octubre 2013. Universitat Oberta de Catalunya. ISSN 2014-2226.

⁷⁶ VARELA CASTRO, LUCIANO. *Proceso penal y publicidad*. Revista Jueces para la Democracia, nº 11, 1990. ISSN 1133-0627, p. 39.

adequades, va anular el procés per entendre una infracció al dret a un judici just del senyor Sheppard, ja que el Tribunal hauria d'haver evitat l'aparició de material perjudicial per protegir una possible influència en la decisió del jurat⁷⁷.

Actualment, la jurisprudència nord-americana manté el principi de publicitat com un dret del ciutadà i com un medi per aconseguir un judici just, alhora que reconeix el dret de la premsa a accedir als judicis. Tot i que no hi ha regulació al respecte, la doctrina també ha abastat el tema dels judicis paral·lels a l'eixamplar la llibertat d'informació dels medis sobre causes en curs, és a dir, qualsevol informació que s'hagi obtingut sense infringir la llei és legítima, ja sigui favorable o perjudicial per l'acusat⁷⁸.

3.3.A França

El principi processal a França es troba regulat en l'article 11 del Codi Processal Penal, que aplica el secret del procediment durant la instrucció. No obstant, afegeix que "*tota persona que intervingui en aquest procediment està obligada al secret professional*" que comporta llibertat per part de la premsa de publicar qualsevol informació sense cap obstacle, excepte si l'origen de la informació és il·lícita, ja sigui per part del periodista o per part de la seva font⁷⁹.

El judici oral és públic i, per tant, la publicitat és general i immediata, però amb algunes limitacions. El Codi Penal francès castiga en el seu article 436-16 aquelles publicacions sobre un procés en curs amb la finalitat d'exercir pressió sobre els testimonis o sobre la decisió del jutge⁸⁰.

3.4. La Unió Europea i la jurisprudència del TEDH

Convé destacar la Directiva 2016/343 del Parlament Europeu i del Consell, de 9 de març de 2016, per la qual es reforcen en el procés penal determinats aspectes de la presumpció d'innocència i el dret a estar present en el judici. El que pretén aquesta Directiva és que les autoritats públiques, a l'hora de facilitar informació als medis de comunicació, no es refereixin als sospitosos o acusats com a culpables en qualsevol fase del procés penal fins que no hi ha una

⁷⁷ *Ibíd. op. cit.*, p. 39.

⁷⁸ OTERO GONZÁLEZ, M^a DEL PILAR (1999). *Protección penal del secreto sumarial y juicios paralelos*. Madrid: Centro de Estudios Ramón Areces, p. 135.

⁷⁹ VARELA CASTRO, LUCIANO. *Op., cite.*, p. 39.

⁸⁰ BARRERO ORTEGA, ABRAHAM. *Juicios paralelos y Constitución: su relación con el Periodismo*. Revista ÁMBITOS, nº 6, 2001. ISSN 1138-5820, p. 60.

resolució ferma. Per tant, aquesta normativa no va dirigida als medis de comunicació directament, sinó que es dirigeix de manera directa a les autoritats públiques que participen en el procés penal com poden ser les autoritats judicials o la policia. Tot i així, repercuteix de manera indirecta als medis de comunicació, doncs si les autoritats públiques presenten als acusats com a culpables del cas, els mitjans difondran aquesta informació i serà veraç doncs emana d'una figura pública.

En relació amb la jurisprudència, el TEDH es va pronunciar per primera vegada sobre els judicis paral·lels en la ja citada sentència del cas *Sunday Times*, de 26 d'abril de 1979, on va ser bastant permissiu a l'hora de reconèixer l'existència dels judicis paral·lels, com es pot apreciar en el punt 65 de la mateixa: *“la llibertat d'expressió constitueix un dels fonaments essencials d'una societat democràtica (...). Aquests principis tenen una rellevància especial per a la premsa. S'apliquen igualment en el camp de l'administració de la justícia, que serveix als interessos de tota la col·lectivitat i exigeix la cooperació d'un públic instruït. És una opinió generalitzada que els Tribunals no poden operar en el buit. Són competents per resoldre els conflictes entre les parts, però això no vol dir que amb anterioritat puguin donar lloc a debats, bé sigui en revistes especialitzades, en la premsa o en la opinió pública. A més, si els medis de comunicació no han de franquejar els límits fixats pels fins d'una bona administració de la política, sí els competeix comunicar infraccions i idees sobre qüestions de les que coneixen els Tribunals, així com d'aquelles que es refereixen a altres sectors d'interès públic. A aquesta funció de comunicació s'afegeix el dret del públic de rebre-la”*. Com podem apreciar, en un primer moment el Tribunal reconeix la existència de valoracions i judicis sobre el procés i que es troba emparat per la llibertat d'expressió.

Aquesta postura del Tribunal gira radicalment amb el cas *Worm contra Àustria*, de 29 d'agost de 1997 al considerar que s'ha de vigilar que no es produeixi una influència abusiva de la premsa sobre un procediment penal, doncs la premsa no pot destruir la presumpció d'innocència per inclinar la opinió dels jutges. Finalment, el Tribunal va considerar que la prohibició d'aquests judicis mediàtics durant els processos judicials no és contrari al CEDH. En el cas *Alenet de Rívmont contra França*, de 10 de febrer de 1995, el Tribunal va considerar que, quan un procés es troba en curs, no es pot afirmar públicament que l'acusat és instigador d'un delictes. Entén que, si bé la presumpció d'innocència no impedeix les informacions sobre les investigacions penals, aquestes informacions s'han de proporcionar amb discreció⁸¹.

⁸¹ Ambdues postures del Tribunal extretes de l'article de FREIXES SANJUÁN, TERESA. *El Tribunal Europeo de Derechos Humanos y las libertades de la comunicación*. Revista de Derecho Comunitario Europeo, nº 15, 2003, p. 13 i 14.

4. Mesures adoptades en dret intern

4.1. La manca de regulació interna

Fins aquí i amb tot l'exposat hem vist que no existeix cap tractament normatiu al respecte que reguli els judicis paral·lels i el seu impacte en el procés, fins i tot hi ha una carència de jurisprudència i de doctrina que analitzin aquest fenomen. El CGPJ ho reconeix en el dictamen del Consell d'Estat sobre l'avantprojecte de la Llei d'Enjudiciament Civil, de 3 de març de 1998, on assegura que *“algunes de les conseqüències de la publicitat de les actuacions judicials estan orfes de regulació legal com és el cas dels judicis paral·lels”*. És evident la necessària regulació sobre el tema doncs els judicis paral·lels estan prenent força en la nostra societat, i més amb l'aparició de noves tecnologies on tan fàcilment es pot difondre qualsevol informació, opinió o possible veredicte final sobre un cas en concret. Com veurem, la jurisprudència ha donat alguna solució però no entra, ni de lluny, en el fons del problema. Per últim i per concloure el treball, veurem les normes ètiques i morals que han de seguir els professionals de la informació per tal d'evitar la creació d'un judici paral·lel i així informar de la manera més justa el procés del qual s'està coneixent.

4.2. Solucions jurisprudencials: el criteri de la necessària ponderació

El nostre TC ha establert el criteri de la ponderació en cas de conflicte entre la llibertat d'expressió o el dret a la informació i un altre dret fonamental, com pot ser els drets garantits per l'article 18 de la CE. Aquest criteri es va instaurar en la Sentència 104/1986, de 17 de juliol, on s'assenyala que, en cas de conflicte entre drets fonamentals, no hi ha un que prevalgui sempre sobre un altre, sinó que s'imposa una *necessària i casuística ponderació entre uns i altres*⁸². El Jutge haurà de valorar, d'un costat, el contingut periodístic en la major o menor intensitat de les seves frases i, d'altri, la lesió que aquest contingut, en principi, ha provocat. En cas de que el jutge no ponderi aquests drets es dona dret a recurs d'empara, no la discrepància amb la ponderació.

4.3. El mecanisme d'autocontrol dels medis de comunicació

El Consell d'Europa va adoptar l'1 de juliol de 1993 el Codi Deontològic Europeu de la Professió Periodística. En virtut d'aquest Codi, els medis de comunicació s'han de sotmetre als

⁸² FJ 5 de la STC 104/1986, de 17 de juliol.

principis deontològics que assegurin la llibertat d'expressió i el dret a rebre informació, a la vegada que estableix la vigilància del compliment d'aquests principis mitjançant la creació d'organismes o mecanismes d'autocontrol integrats per editors, periodistes i associacions de ciutadans usuaris de la comunicació. Aquests mecanismes d'autocontrol hauran de publicar anualment investigacions efectuades a posteriori sobre la veracitat de les notícies difoses pels medis, contrastant l'adequació o inadequació de les notícies envers a la realitat dels fets, permetent així adoptar les mesures correctives pertinents⁸³.

4.4. Els Gabinetes de Comunicació

En virtut del Protocol de Comunicació de la Justícia de 30 de juny de 2004, es varen crear els Gabinetes de Comunicació en el Tribunal Suprem, en l'Audiència Nacional i en els Tribunals Superiors de Justícia. Entre les funcions d'aquests Gabinetes es troba: atendre les demandes d'informació dels medis de comunicació, mantenir reunions periòdiques amb els responsables de la informació dels tribunals, emetre comunicats i notes de premsa del Tribunal, redactar notes de rectificació quan correspongui, i difondre les resolucions jurisdiccionals d'interès informatiu.

La novetat d'aquesta creació és que els Gabinetes són fonts informatives per accedir a la informació judicial però de forma objectiva, ja que opera a favor de la transparència de l'activitat judicial

⁸³ Punts 36, 37 i 39 del Codi Deontològic Europeu de la Professió Periodística.

CONCLUSIONS GENERALS

PRIMER.- El principi de publicitat és una garantia del procés bàsica i essencial en un Estat democràtic com el nostre. La nostra Constitució reconeix el dret de tots els ciutadans a un procés públic com a garantia de l'acusat enfront als qui exerceixen la potestat jurisdiccional i com a medi de control dels òrgans judicials per part de la societat. Ha quedat acreditat en el treball que els medis de comunicació desenvolupen un paper important a l'hora de fer efectiu aquest principi, doncs proporcionen una major cobertura dels procediments a la vegada que són un instrument de control de les autoritats judicials per part de la opinió pública.

SEGON.- La llibertat d'expressió i el dret a la informació són dos drets constitucionals i fonamentals íntimament connectats, però que tenen contingut diferents d'acord amb nombrosa jurisprudència mencionada en el transcurs del treball. Sovint, però, costa de discernir entre un i altre dret ja que a vegades es barregen ambdós continguts. La llibertat d'expressió és un dret de tot individu i que es pot executar per qualsevol medi; el dret a la informació també, però és un dret que s'exercita més en un sector que és el dels professionals de la informació. L'element que marca la diferència entre ambdós drets és el requisit de la veracitat, que tant important i d'imprescindible és a l'hora de difondre informació. La societat es mereix i té dret a rebre una informació veraç i suficientment contrastada, i no a rebre informació de qualsevol tipus fonamentada en la base d'obtenir punts d'audiència i de mercat. I menys quan aquesta informació pot vulnerar altres drets fonamentals, que si bé es poden reparar per la via judicial, la realitat és que es dificil la seva reparació a nivell social.

TERCER.- La jurisprudència ha reconegut l'important paper dels medis de comunicació a l'hora de desenvolupar el principi de publicitat. Els medis operen com a intermediaris entre els òrgans judicials i els ciutadans, i asseguren la deguda transparència de les actuacions judicials. Però aquesta intermediació pot distorsionar-se donant informació que s'allunya a la realitat del procés, ja sigui d'informant d'actuacions que estan sota secret de sumari, o bé emetent judicis de valor sobre el procés en curs originant el que coneixem com a judicis paral·lels.

QUART.- En l'actualitat, i cada vegada més, la nostra societat exigeix informació immediata sobre aquelles qüestions que susciten més interès general. Davant d'aquesta demanda social, els mitjans filtren actuacions del sumari que són secretes, o bé que les ha declarat com a tal el jutge pertinent. S'observen dues problemàtiques al respecte: primerament, no hi ha cap mecanisme legal en el nostre ordenament per poder castigar aquest tipus de revelacions per part dels medis de comunicació; d'altra banda, trobem el secret professional dels periodistes com un impediment a l'hora d'esbrinar la font que ha desvelat el sumari. Si bé el secret de sumari es troba regulat en la LECrim, aquest no està suficientment garantit. La LECrim només castiga la revelació

d'aquelles persones que es troben en el procés, però els medis de comunicació també exerceixen un paper important ja que, com hem dit amb anterioritat, són la connexió entre els òrgans judicials i els ciutadans. Si bé no intervenen en el procés directament, sí que ho fan de manera indirecta. Per això hi ha la necessitat de regular la revelació indeguda per part seva de les actuacions sumarians, tot i que no són els que fan la revelació –només la publiquen- el fet de no poder revelar la seva font no hauria de ser un impediment per col·laborar en la pau judicial i no distorsionar el transcurs del procés. Segons el meu judici, és més rellevant els interessos que velen el secret de les actuacions que no pas la informació doncs, al final, la fase d'instrucció o el secret declarat pel jutge s'acabarà i es donarà pas al judici oral, on sortiran a la llum totes les actuacions practicades i el públic podrà tenir coneixement de totes elles.

CINQUÈ.- D'altra banda, considero que el secret professional dels periodistes no està suficientment abordat per la legislació i que hauria de gaudir de la seva pròpia llei, a l'igual que ocorre amb la clàusula de consciència. S'hauria d'equiparar, també, el secret dels periodistes a la resta de secrets professionals, d'aquesta manera s'assegurarien de la veracitat de les informacions i anirien en cura a l'hora de tractar aquestes dades.

SISÈ.- Els judicis paral·lels són un problema en el panorama jurídic-social actual, no només per la possible vulneració de múltiples drets de les parts, sinó que afecten al degut transcurs del procés. Hi ha una real col·lisió entre el dret a informar i les garanties del procés: és necessari i vital la informació en una societat i encara més si es tracta de causes judicials d'interès general, ja que els ciutadans tenen dret a conèixer el que està succeint en l'àmbit judicial i els medis de comunicació tenen el deure de donar cobertura a aquesta informació. Ara bé, aquesta difusió ha de realitzar-se d'acord amb uns requisits d'objectivitat, claredat i veracitat que no sempre es compleixen i que poden donar lloc a la creació d'un judici paral·lel.

SETÈ.- És indiscutible que els judicis paral·lels ocasionen greus perjudicis en els drets fonamentals de les parts. El dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar, i el dret a la pròpia imatge són drets que es poden veure fàcilment vulnerats per un judici paral·lel però que, tot i així, gaudeixen dels seus mecanismes de protecció, ja sigui per la via civil o penal. Un tema ben diferent és la presumpció d'innocència, doncs aquesta només és invocable enfront als poders públics, no contra els particulars. Veiem com els mitjans tenen carta blanca per poder vulnerar la presumpció d'innocència sense patir cap conseqüència jurídica ni cap responsabilitat al respecte. L'acusat mai ha de demostrar la seva innocència, ja que es tracta d'una presumpció *iuris tantum*, però sembla que, arrel de les informacions i judicis emesos pels medis, l'acusat hagi de demostrar que no és culpable del fet que se l'imputa. Els medis tenen molta influència en el pensament públic i juguen amb això (“*si surt a la premsa, per alguna cosa serà*”), els hi és fàcil acusar o declarar la innocència d'una persona si no tenen represàlies per fer-ho.

També hem vist la possible influència que pot tenir un judici paral·lel en la decisió del jutge o del Tribunal del Jurat. Si bé un jutge és un professional judicial que està acostumat a les pressions externes i el qual ha d'estar capacitat per tenir imparcialitat a l'hora de jutjar, el Tribunal del Jurat es troba més vulnerable enfront a un judici paral·lel, ja que poden tenir una idea preconcebuda sobre la culpabilitat o innocència d'aquell al qual han d'examinar. Observem que no hi ha cap mecanisme per protegir al Jurat de les possibles ingerències dels medis o de les pressions externes, en general. Em posiciono, en aquest sentit, amb la idea que recull l'Informe d'Avantprojecte de la Llei del Jurat del CGPJ, que confereix al Magistrat-President l'adopció que consideri necessàries per tal de salvaguardar la imparcialitat del jurat enfront als judicis paral·lels.

VUITÈ.- Veiem que, tant amb la revelació del sumari com amb els judicis paral·lels, el problema principal al que ens enfrontem és la manca de regulació legal al respecte en el nostre ordenament. El nostre país hauria de fer una profunda reflexió sobre el que està succeint, ja que –segons el meu parer– no ha adaptat la normativa a les exigències actuals de la societat. En poc temps hi ha hagut grans avenços tecnològics fins arribar al que anomenem la “societat d'informació”, per això és important que ens adaptem a aquestes necessitats per fer el treball més fàcil tant als professionals de la informació, com als professionals de l'àmbit judicial, i sobretot per protegir els interessos de les parts i les garanties del procés.

BIBLIOGRAFIA

MANUALS

ARMENTA DEU, TERESA; ORMAZÁBAL SÁNCHEZ, GUILLEM (1999). *Lliçons de dret processal penal*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.

BECCARIA, CESARE (1774). *Tratado de los delitos y de las penas*. Universitat Carlos III de Madrid, Edició any 2015.

BENTHAM, JEREMY (1825). *Tratado de las penas judiciales*. Paris, Bossange Frères

CARBONE, CARLOS A (2006). *Derecho procesal penal: conflictos modernos: doctrina y jurisprudencia aplicable*. Rosario, Santa Fe: Nova Tesis.

CARMONA RUANO, MIGUEL (2006). *Hacia un nuevo proceso penal*. Madrid: Consejo General del Poder Judicial – Centro de Documentación Judicial.

CARRERAS I SERRA, LLUÍS DE (1996). *Règim jurídic de la informació: periodistes i mitjans de comunicació*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

CATALÀ I BAS, ALEXANDRE H. (2001). *Libertad de expresión e información: la jurisprudencia del TEDH y su recepción por el Tribunal Constitucional: hacia un derecho europeo de los derechos humanos*. Valencia: Ediciones Revista General de Derecho.

COUTURE, EDUARDO J. (1958). *Fundamentos de Derecho procesal civil*. Buenos Aires: Roque Depalma Editor.

DESANTES GUANTES, JOSÉ M^a (1991). *Los límites de la información: la información en la jurisprudencia del tribunal constitucional. Las 100 primeras sentencias*. Madrid: Asociación de la Prensa de Madrid.

MARTÍNEZ ARRIETA, ANDRÉS (1998). *La instrucción del sumario y las diligencias previas*. Madrid: Consejo General del Poder Judicial.

MONTERO AROCA, JUAN (1997). *Principios del proceso penal: una explicación basada en la razón*. Valencia: Tirant Lo Blanch.

MUÑOZ MACHADO, SANTIAGO (1988). *Libertad de prensa y procesos de difamación*. Barcelona: Ariel.

NIETO, ALEJANDRO (2010). *El malestar de los jueces y el modelo judicial*. Madrid: Editorial Trotta.

OTERO GONZÁLEZ, M^a DEL PILAR (1999). *Protección penal del secreto sumarial y juicios paralelos*. Madrid: Centro de Estudios Ramón Areces.

ORMAZABAL SÁNCHEZ, GUILLERMO (2007). *Introducción al Derecho procesal*. Madrid: Marcial Pons Ediciones Jurídicas y Sociales.

REBOLLO DELGADO, LUCRECIO (2008). *Límites a la libertad de comunicación pública*. Madrid: Dykinson.

RIÑO BRUN, IÑAKI (2008). *La instrucción criminal en el Proceso Penal*. Cizur Menor (Navarra): Editorial Aranzadi.

URÍAS, JOAQUÍN (2003). *Lecciones de Derecho de la información*. Madrid: Editorial Tecnos.

VEGA RUIZ, JOSÉ AUGUSTO DE (1998). *Libertad de expresión. Información veraz. Juicios paralelos. Medios de comunicación*. Madrid: Universitas.

ARTICLES

ANDRÉS IBÁÑEZ, PERFECTO. *Proceso penal: ¿qué clase de publicidad y para qué?* Revista Jueces para la democracia, nº 51, 2004. ISSN 1133-0627, pàgs. 63 – 71.

ANTÓN MELLÓN, JOAN; ÁLVAREZ JIMÉNEZ, GEMMA; PÉREZ ROTHSTEIN, PEDRO A. *Medios de comunicación y populismo punitivo en España: estado de la cuestión*. Revista Crítica Penal i Poder, nº 9, març 2015. Observatorio del Sistema Penal y los Derechos Humanos, Universidad de Barcelona, pàgs. 32-61.

BARRERO ORTEGA, ABRAHAM. *Juicios paralelos y Constitución: su relación con el Periodismo*. Revista ÁMBITOS, nº 6, 2001. ISSN 1138-5820, pàgs. 51-62.

ESPÍN TEMPLADO, EDUARDO. *En torno a los llamados juicios paralelos y la filtración de noticias judiciales*. Consejo General del Poder Judicial. Revista del Poder Judicial de España, nº extra 13, 1990. ISSN 0211-8815, pàgs. 123-130.

FAYOS GARDÓ, ANTONIO. *Libertad de informar sobre procesos judiciales y riesgo de perturbar al juez*. Revista COMEIN: Revista de los Estudios de Ciencias de la Información y de la Comunicación, nº 26, octubre 2013. Universitat Oberta de Catalunya. ISSN 2014-2226.

LÓPEZ ORTEGA, JUAN JOSÉ. *Televisión y audiencia penal*. Revista Jueces para la democracia, nº 20, 1993. ISSN 1133-0627, pàgs. 26 – 29.

LÓPEZ ORTEGA, JUAN JOSÉ. *Secreto y publicidad en el proceso penal. Los juicios paralelos*. Revista Estudios de derecho judicial, nº 39, 2001. ISSN 1137-3520, pàgs. 161 – 174.

MONTALVO ABIOL, JUAN CARLOS. *Los juicios paralelos en el proceso penal: ¿anomalía democrática o mal necesario?* Universitas. Revista de Filosofía, Derecho y Política, nº 16, julio 2012. ISSN 1698-7950, pàgs. 105 – 125.

NÚÑEZ MARTÍNEZ, MARÍA. *El Tribunal Constitucional y las libertades del artículo 20 de la Constitución española*. Revista de Derecho UNED, núm. 3, 2008, pàgs. 289 – 317.

PECES MORATE, JESÚS. *Publicidad y secreto sumarial*. Revista Jueces para la democracia, nº7, 1989. ISSN 1133-0627, pàgs. 51 – 57.

Articles a Internet sobre els judicis paral·lels:

- http://elpais.com/diario/2008/11/21/sociedad/1227222001_850215.html
- <http://www.fundacionwolterskluwer.es/es/presunciondeinocencia.asp#div2>
- http://politica.elpais.com/politica/2013/06/02/actualidad/1370190300_472322.html

LEGISLACIÓ

Constitució Espanyola de 1978.

Conveni Europeu de Drets Humans, de 4 de novembre de 1950

Declaració Universal de Drets Humans, de 10 de desembre de 1948.

Directiva (UE) 2016/343 del Parlament Europeu i del Consell, de 9 de març de 2016, per la qual es reforça en el procés penal determinats aspectes de la presumpció d'innocència i el dret a estar present en el judici.

LO 4/1981, d'1 de juny, dels estats d'alarma, excepció i setge.

LO 2/1984, de 26 de març, reguladora del dret de rectificació.

LO 6/1985, d'1 de juliol, del Poder Judicial.

LO 5/1995, de 22 de maig, del Tribunal del Jurat.

LO 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal.

LO 2/1997, de 19 de juny, reguladora de la clàusula de consciència dels professionals de la informació.

LO 4/1997, de 4 d'agost, per la qual es regula la utilització de videocàmeres per les forces i cossos de seguretat en llocs públics.

LO 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya.

Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics, de 19 de desembre de 1966.

Reial Decret de 14 de setembre de 1982, pel qual s'aprova la Llei d'Enjudiciament Criminal.

JURISPRUDÈNCIA

STC 6/1981, de 16 de març.

STC 30/1982, d'1 de juny.

STC 50/1983

STC 13/1985, de 13 de gener.

STC 104/1986, de 17 de juliol.

STC 6/1988, de 21 de gener.

STC 107/1988, de 8 de juny.

STC 185/1989

STC 105/1990, de 6 de juny.

STC 171/1990, de 12 de novembre.

STC 123/1993, de 19 d'abril.

STC 57/1994, de 28 de febrer.

STC 166/1995

STC 136/1999, de 20 de juliol.

STC 199/1999, de 8 de novembre.

STEDH de 7 de desembre de 1976.

STEDH de 27 d'octubre de 1978.

STEDH de 8 de desembre de 1983.

STEDH de 22 de febrer de 1984.

STEDH de 8 de juliol de 1986.

STEDH de 10 de febrer de 1995.

STEDH de 29 d'agost de 1997.

STS d'1 de febrer de 1987.

STS de 9 de febrer de 2004.